

ქვეტორა

1894

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ქუინალის „ჯეჯილი“-სა

I.	ჩემს შაქროს, ლექსი ბაჭ. ჯგერჯაძის	3
II.	პატარა თომას თავგადასავალი—ზღაპრული ამბავი (ფრანგულიდან)—ან. თ.-წ—ისა	5
III.	ასკილი და ია, ლექსი—მღვიმელისა	20
IV.	ციცუნია, ამბავი—ზაბთენ გოთუხისა	22
V.	კრუზო, ლექსი—დუტუ მკერქელისა	27
VI.	უძლიერესი სიყვარული მოყვასსა, წმიდათა ცხოვ- რებიდან—იაკობ სვიმონიძისა	28
VII.	ვირი და მგელი, ხალხური ლექსი	31
VIII.	შშიერაძის ოჯახი—ეკატ. გაბაშვილისა	33
IX.	მოსწაფლე, ლექსი—გორტახისა	42
X.	<u>რქიანი, მოთხრობა—ბ. რაზვიკაშვილისა</u>	44
XI.	გაზაფხული, ლექსი—წევასისა	54
XII.	სურათები ფრანგულთა ცხოვრებიდან—ილიკოსისა	55
XIV.	ბებიას სათვალეები	63
XV.	გულ-კეთილი ხალიუა	64
XVI.	აღალ მართალიბასუხი	64
XVII.	ანდაზები, გამოცანები, ხალხური ლექსი, ზმა, ანაგრამა	ღ სხ.

ქეჟილი

საქმავთვილო ნახატებიანი

ჟურნალი

იზარდე, მწკანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი უნაო!...
ი. დ.

№ II

წელიწადი მესამე

თბილისი

სტამბა გ. დ. როტინიანცისა ||| Тип. М. Д. Ротинянца. Гол. пр., д. № 41.

1894.

0920868

03683884388 1901768801

Дозволено цензурою Тифлисъ, 17 Феврала 1894 года.

11 1/2

საქართველოს

0 11 1/2 0

ჩემს შაქროს

ვილი-შვილო ნანინა,
ზაწაწავ, გულის-გულო
განგებამ მოგავლინა,
რომ ჩვენ გვაძინარულო.

და მეც ღმერთს შეგავედლო,
აჭყვავდე, გაიხარდო,
ჭაბუკობის ტკბილი დრო,
მომყო და ინავარდო.

რაკი იცნო სოფელი,
მრუდე გზას მოერიდე,
იყავ სიძარტლის მთქმელი,
და საქმეს სწორეთ ჭსჭრიდე.

ზირ-მოთნე ნუ იქნები,
და ნურც ფარისეველი,
რომ მტრები და მოუვრები,
იყვენ შენი მქებელი.

კაცურ კაცს რაც შეჭყერის,
ის ვალი შეასრულე,
ტანჯვა, ვაება ერის,
შენ მსვედრათ დაიკულე.

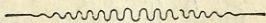
ჩესხავით ბებრულ წირვლას,
კენაცვა, ნუ მოჭყეები,
მოთქმას და ხელების შლას,
იმით ვერას გასდები.

სიბრძნეს და ხელოვნებას,
სწავლისაგან მიიღებ,
სურვილსა და შენს ნებას,
იმითი შეისრულებ.

ახლა კი მოისვენე,
ჯერ მილი არ გაიფრთხო,
იმ დროს მეც მომიგონე,
როცა ეს წაიკითხო.

ნანინანა ნანიანა,
ზაწაწა შვილი-შვილო!
თუ დმერთმა მომიხმინა,
რაც მსურს, ნეტავ იხილო.

ბარბარე ფორჯაძისა.

ზატარა თომას თავგადასავალი

(ზღაპრული ამბავი)

თომა სწავლიდა გაემგზავრა

თუმცა გასაფხული დადგა, მანც სამთარ-
სავით ციოდა; გარშემო ადგილები ისევ
ისე დათოვლილი იყო.

თომამ მიიღო საჩუქრად შვენური თხი-
ლაძურები ვინულსე სასიარულოთ და ამავე
უკეთესი საჩუქარი თომასთვის რაღა იქნებო-
და, თუნდ დეკეებში ესეირნა, თუნდ მინდორ-
ში, თუნდ გაუინულ ტბასე და თუნდ შიგ სო-
ფელში—ამისთვის ერთი იყო, თანასწორად უხაროდა.

ზატარა თომას ერთი კაი ჩვეულება სჭირდა, რომე-
ლიც არც ერთ ამხანაგს არ ჰქონდა. სირბილში, თუ სია-
რულში, თავი ვოფელთვის ძაღლად ეჭირა, მართალია სანამ
თომა ამას შეეჩვეოდა, სძირად ფეხები ჰჯერში რჩებოდა
და ცხვირს იგანგლავდა თოვლში.

ჩვენი თომა როდესაც სრიალით ჩადიოდა დიდ დად-
მართსე, თავი ძაღლად ეჭირა, ერთს არ წაიბორძიკებდა.

გაოცებული ამხანაგები შეცქეროდნენ ამ თავ-მოძვონე უმა-
წვილს და ჭკვირობდნენ.

ის იყო აღდგომის დღესასწაული დგებოდა, მოსწავ-
ლეები უნდა შეკლიდნენ დაეთხოვათ, ერთი დღე-ღა ჭქონ-
დათ კიდევ სასწავლებელში წასასვლელი და სწორედ ამ
დღეს საუცხოო დილა დადგა.

თომას სანდინლად მოუნდა სეირნობა, თავი ვეღარ შეი-
კავა, გაიკეთა ფეხებზე თხილამურები, აიღო შვილდ-ისნარი
და გასწია ტყეში სანადიროთ.

— რა უშავს, როცა დავბრუნდები, გაკვეთილს მაშინ
ვისწავლი. ტყეში ხომ დიდხანს არ დავრჩები. აი, კურდ-
ღლის კვალი, ვაი! კურდღელი კი არსადა ჩანს? არაფერია,
კვალს ავედევნები და ვიპოვი. დედანემს რა ნაირად გაე-
ხარდება სადილად რომ ჩემი მოკლული კურდღელი მოუ-
ტანო! თომა დაიღალა ბევრი კურდღლის ძებნით, კვალმა
მოატყუა, ბოლოს თომამ ასედა ფრინველებს.

— არც ფრინველებია დასაწუნი, ზოგიერთი ძალიან
გემრიელია, მეტადრე შემწვარი — წნილით და მანარებით.

მაგრამ საუბედუროდ ვერც ფრინველები დახვდა.

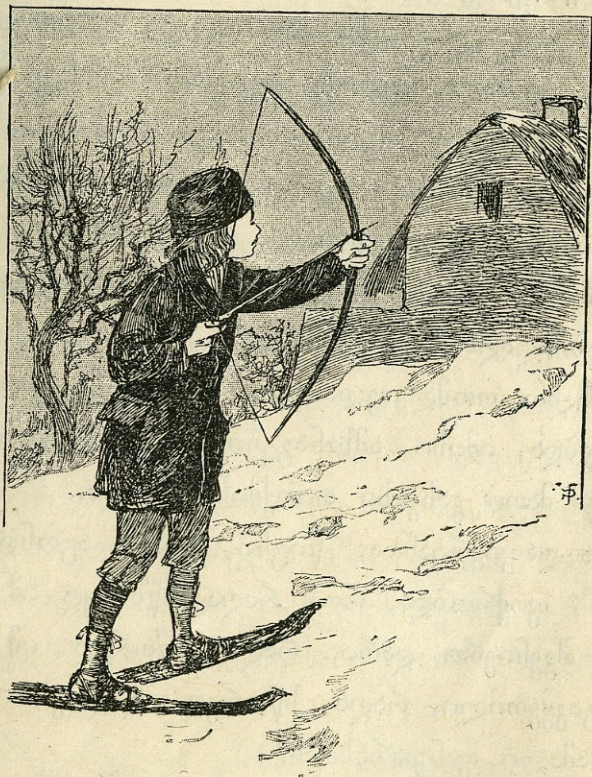
— „მოდით დაუძიონებ ციფვს, ცოტათი მოვსდებ ცხვირ-
ში, რომ ჩამოვარდეს ძირს, მერე წავიყვან და ჩავსვამ
გალიაში. რა სასაცილო იქნება ციფვი, როდესაც გალიაში
მოჭყვება ისეთსავე ტრიალს, როგორც ტოტებზე იცის
ტრიალი.

თომა ხეს ამოეფარა და დაუძიონა. ციფვი მიიძალა,
მერე გამოჩნდა, ბოლოს სულ დაიკარგა.

— რა ნაირად მოძძივდა, თქვა თომამ, დროა სახლში
დავბრუნდე. დილით ერთი ლუკმა ვჭამე და ის იყო და ისა.

კვანვე უსათუოდ კაჭკაჭს მოგვლავ, მგონამ კაჭკაჭი რაში გამოვიყენო? მართლა, კატას მიუგდებ. არა, სჯობია საჯინბეს კარებსე ჩამოვიკიდო, რომ ვეელამ ნახოს და სთქვას: აი, თომას მოკლეული კაჭკაჭიო.

თომასთვის თავის დამცირება იყო, რომ ხელცარეული დაბრუნებულიყო სახლში. ვერც კურდღელი, ვერც რომელიმე ფრინველი, ვერც ციუვი და ვერც კაჭკაჭი იგდო ხელთ.

თომამ მაინც არ მოისვენა, ახლა უნდოდა შეეტყო რომ იმისი გასროლილი ისარი სადამდის მისწვდება და დაუბიხნა საქათმის ფანჯარას.

ისარი სწორედ საქათმის კედლამდის მივიდა.

— ნუ თუ ფანჯრამდის არ მიაღწევს ეს ისარი, იფიქრა თომამ და ერთი კიდევ დაუმიხსნა საქათმის ფანჯარას.

ახლა კი გატყდა ფანჯრის მინა, ისარი საქათმეში შევარდა და მოხვდა მამალს, რომელიც ფანჯარასთან მსეხე თბებოდა.

„რა უბედურებანა, ახლა შინ რა ზირით დავბრუნდე.

ამ დროს გამოჩნდა მამლის სიკვდილით გააფთრებული მექათმე დედაკაცი.

თომამ ტყუილის თქმა არ იცოდა და თავის დანაშაულობა არ დამალა. მექათმე დედაკაცი მაშინვე წავიდა საჩივლელად.

თომამ დედ-მამასაც ვეკლავფერი მართალი უთხრა, რომ შკოლას მოსცდა, გაკვეთილი არ შეისწავლა და რომ შვილდ-ისარი საქათმეს სტეორცნა. მამამ სასჯელად დღესასწაულებში აღარსად გაუშვა.

საბრალო თომა იჯდა ოთახში, წიგნი კალთაში ეღო და უეუბებდა იმისი ამხანაგები როგორ დასწიალებდნენ ციგით და მათი კასკასი თითქმის ესმოდა.

თომა დაფიქრებდა, წიგნი აღარ აკონდებოდა. ის სულ იმას ფიქრობდა, რომ რაღა სწორედ იმ დღეს იყო ამისთანა შეენიერი დარი, რაღა სწორედ იმ დღეს არ იცოდა გაკვეთილი, რაღა სწორედ იმ დღეს იჯდა მომაკვდავი მამალი ფანჯარასთან?

თომა ნადირობს მკელზე

მარიამობისთვის მოაწია; თომამ გაიგო, რომ ამ დროს ტყეში ბევრი მკელი იცის და გაიხარა, თავის უოხლობას

გამოიხენდა. სკოლაში სშირად იკვესოდ: მკელს რიგორ რამედ მივიხნევ, სამი რომ დამხვდეს, კიდევ შემეძინდება, თორემ ერთი რა სხსენებელია.

როდესაც თომა ამხანაგებს დაეჭიდებოდა და წააქცევდა, ასე იტუოდა: მკელსაც ასე წააქცევო.

ბევრი შედავდენ, რომ ტრახახობს, მაგრამ მანც უსმენდენ.

ერთ დღით თომამ აიღო სელში დაფი (ბარახანი), რომელიც ბევრი თრევით კარგა დასძველებოდა, თოფი, რომელსაც ჩანძახი დიდი ხანია გაფუჭებული ჰქონდა და მხოლოდ ბუჩქებში მიძალულ ფრინვლებს აძინებდა და დააპირა სანადიროთ წასვლა. თავიდან ფეხმდის შეიარაღდა: შვილდისრით, თოფ-ხმლით, დაფით, ქუდი ბუმბულიანი დაიხურა და ნახშირით უღვაშები გაიკეთა. ერთი სიტყვით სწორედ ნამდვილ გმირს მიეგვანებოდა. თომას სანადიროთ წასასვლელათ დღეს ეველაფერი სელს უწეობდა. მსახურ ივანეს უნდა წაედო ზური დასაფქვათ წისქვილში, რომელიც ტეის თავში იყო, თომა დიდი სიამოვნებით წაჭევა ივანეს და თან გაიძლოდა თავისი საევაწრელი კარო. ძალი სინარულით მთელი გზა ეფუდა. მიუახლოვდენ ტეის თუ არა, თომა მოჭევა მკლის ძებნას.

— მკელს ეძინია დაფისა? ჰკითხა ზატარა თომამ ივანეს.

— რასაკვირველია ეძინია, უძახუსა ივანემ.

თომამ იწყო განქარებით დაფის დაკვრა.

მივიდენ თუ არა წისქვილში, თომამ გამოჭკითხა მეწისქვილეს, მკლები არიან აქეთ მხარეს თუ არაო?

— ჩვენდა საუბედუროთ არიან, სთქვა მეწისქვილემ.

წუხელისაჲ დაგებინა, კინაღამ შეეჭამა ჩვენი ერთად-ერთი ცხენი.

— მარტლა?? მას თქვენი ფიქრით აქეთ მხარეს ბევრი მგელი უნდა იყოს?

— მე აგრე მგონია.

— მე მინდა იმათზე ვინაღირო. თუმცა არაფრად მი-მახნია, ტეეში ბევრია, თუ ცოტაა მგელი, მაინც ეჯობი-ნება რომ ან ივანე და ან თქვენ გამოძევეთ.

— მე რომ თქვენ ვიყო, ბატონო, მარტო წავაღლ, არა-ვის გავაუოლებ, უთხრა ივანემ, ნამდვილი გამარჯვება მა-შინ თქვენი იქნება.

თოძამ განწვევტინა ლაზარაკი.

— შენ რომ გამოძევე, ივანე, უფრო კარგი იქნება.

— მე არა მცალია, სჯობია მარტო წახვიდე.

— ძალიან კარგი. მე მხოლოდ იმას ვწუხვარ, რომ საში მგელი ერთად არ დამეტაკოს, მაშინ არ ვიცი რო-გორ შევება იმათ, თორემ ორისა არ მეშინია. თითოს თითო ხელს დავაგლებ და კისერს ისე მოუგრესავ, რო-გორც ქათამს მოუგრესენ ხოლმე.

— მე მგონია, ორი მგლის მეტი არ დაგხვდეს, ვო-ველთვის წვეილ-წვეილათ დაიარებიან, უთხრა ივანემ.

— ჩემო ივანე, უთხრა ეშმაკურათ თოძამ, მე მარტო იმისი მეშინია, რომ შესაძლოა მგელი მარჯვენა ხელი-დან დამისხლტეს და ფეხებზე მიკბინოს. გამოძევე, თან წამოიდე შენი დიდი ჯოხი. თუ მგელი ერთი იქნება, იმი-სი კი არ შემეშინდება. ისე წავაქცევ, რომ შენც გაგიკვი-რდეს.

— კარგათ რომ ვიფიქროთ, ჭკუასთან არ არი მოსა-

ევანი, რომ ორი მკელი დაგისვდეს. გუშინ-დამ რომ ორი მკელი მოსულიყო ცხენს შეუჭმელათ არ დაბგდებდენ.

— ამისრულე თხოვნა და გამოძევე. ესვეწებოდა თომას, მე კი არ შეშინია, მაგრამ ჯერ ჩვეული არა ვარ მკელზე ნადირობას.

— შენ სულაც მამაცი არა ეოფილხარ, ჯერ ოთხ მკელზე აზირებდი ნადირობას და ახლა ერთისაც გეშინია, სხვებმა რომ შეიტყონ, ხომ ეველა ლახარს დაგიმსხებს და ღირსიც იქნები.

— სწოლაში მე ვერაზინ მაჯობებს, სულაც მოშიშარი არა ვარ. რასაკვირველია უფრო სასიამოვნოა, რომ ორნი ნადირობდენ, მე მინდა დამსწრე მეჯანდეს, ჩემი ეოხლობა ეველამ ნახოს.

— თუ ეგრეა, მამ შეწისქვილის ზატარა ქალი წაიყვანე თან. ის დაჯდება სადმე ქვაზე და გიეურებს.

— არ მინდა, თქვა სწრაფად თომამ, იმას შეეშინდება. ან ვის გაუგონია, რომ გოგოებმა სანადიროთ იატონ. მე მინდა, რომ შენ წამომევე, -- მკლის ტეავს განუქებ, მე ჩემთვის მხოლოდ ეურებს და კუდს ავიღებ.

— მადლობელი ვარ საჩუქრისთვის, ვერ წამოგვეები. მე მხოლოდ ვხედავ, რომ შენ ლახარი ეოფილხარ და სხვა არაფერი.

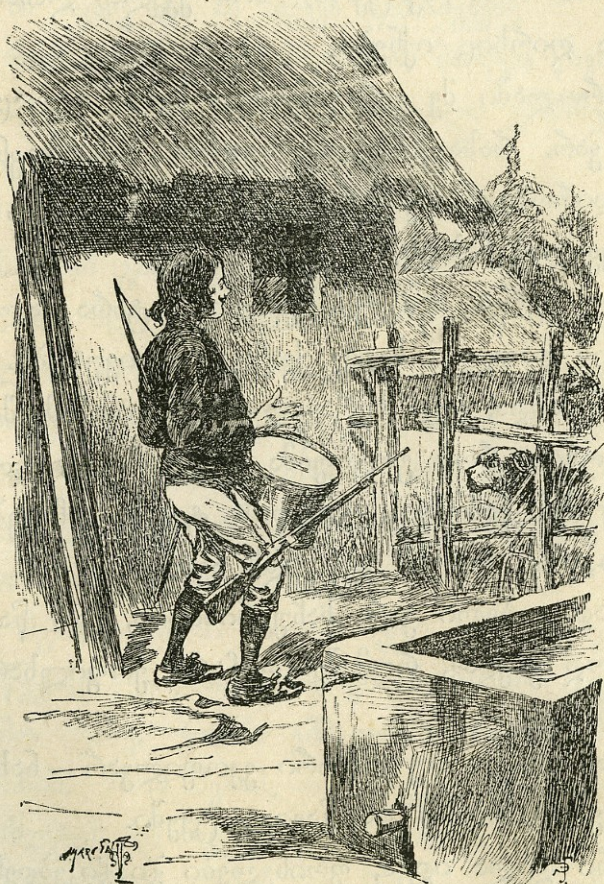
— მამ კარგი თუ ლახარი ეეოფილვარ -- ნახავ! სთქვა გაბრაზებულმა თომამ და წავიდა ტეეში.

წენარი დილა იდგა, ფრინველები ჭიკჭიკებდენ, ზატარა თომა ნელ-ნელა მაღიოდა და თან შიშით აქეთ-იქით იცქირებოდა. ზატარა ხანს უკან მოეჩვენა ვითომ ხეებ შორის წაღაც იძვრის. ერთ წამს შედგა, არ იცოდა გაიქცეს, თუ

წინ წავიდეს. დაიწყო დიდი ძალით დაფხე დაკვრა და
თან უკან უკან იწეკდა.

— ხემ ბედზე დაფი თანა მუქეს, მგელი ვერ დაიძვრის,
ვერ გაბედავს მოძვარდეს.

თომა ახლა სწორედ იმ ბაკთან იყო, საცა ცხენი
წინა ღამეს დაეკლიჯათ. ამ ბაკის დანახვაზე თომა შიშის
სარმა აიტაცა.

უნ იცის აქ, ახლო-მანლო, რამდენი მგელია დამა-
ლული. ფიქრობს თომა, — ან როგორ გაიქცეს, სირცხვი-
ლია.

კარშემო არაუნა ჩნდა, რომ გაჭირვების დროს ეშველა ამისთვის.

— მივირბენ როგორმე სახლამდის და იქ ვიტყვი, რომ მკელს შევეტაკე მეთქი.

თომამ დაირცხვინა ტყუილის თქმა, დახვეული არ იყო და მიუხელოვდა თამამად ბაკს. მაგრამ ნახა თუ არა დაკლევითი ცხენის სისხლით მოსვრილი ბალახი, თავიდან ფეხამდის აქრეოლდა და შიშით გაიქცა, თან მოუსშირა დაფის დაკვრას. ტყე იმეორებდა დაფის ზმას და ამას მკლების დმუილათ შემოესმა.

„წახდა ჩემი საქმე“, იფიქრა თომამ. სწორედ ამ დროს თვალი მოჰკრა გაბურძენულ დიდ თავს. ეს იყო და ეს. შიშის წარმა თომას დააერეუნა ხელიდან დაფიც, თოფიც, შვილდ-ისარიც და ბავშმა მოჰკურცხლა წისქვილისკენ. საქმე ამითი კიდევ არ გათავდა. მკელი აედევნა, ფეხ-და-ფეხ მისდევდა. მისი სუნთქვაც კი ესმოდა. საბრალო თომა შიშით ლამის გაგოჟდეს, სწრაფად თხრილებზე გადახტა, სიჩქარით მიწას ფეხებს არ აკარებდა. ბოლოს ერთ დიდ ქვას წამოჰკრა ფეხი, ისე ძალიან დაეცა, რომ ვეღარ წამოდგა. მდევარმა მკელმა თომას ზედ გადაურბინა, ბავში თითქოს აღარ სუნთქავდა, მკვდარს დაემკსავსა.

ნუ შეგეძინდებათ, ზატარა მკითხველო, თომას არა დაუშავდა-რა, მკელი საშიში არ იყო, დაუწყო თომას ლოკვა და ალერსი.

თომამ დასცა კიუნა, როგორც კი შეიძლო ხმის ამოღება.

წისქვილში გაიგეს ყვირილი და ივანემ მოიწბინა.

— რა დაგეძარათ, ემაწვილო, უთხრა ივანემ თომას აუენების დროს.

-- მკელია, მიშველე, მკელია! წამოიძახა თომამ.

— რა მოგეჩვენა, სად არი მკელი, მისი კვალიც არა ჩანს, უთხრა ივანემ.

— უფთხილდი, სულ ახლოს არის, კინაღამ შეეჭამა. ივანემ დაიწყო საშინლად სიცილი.

— მაშ გკონია, რომ მკელი აუედკენა? შესედე კარვა, ვის ებრძოდი, იქნება იცნო, ეს ჩვენი კაროა, გაუგია შენი დაფის ხმა უთუოდ და გამოგდევნებია. კარომ რომ შენისთანა გპირი შეაშინა, სირცხვალათ არა კმარა?

თომამ დაიწყო სინარულით ტირილი.

— ჩემო კარო, რა უბედურება იქნებოდა, რომ შეცდომით მომეკალი.

— შენ მკონია, თომავე, არ იშლი ტრანზსობას, ის კი არ იცი, რომ ნამდვილი საქებური კაცი თავის დღეში თავს არ იქებს.

თომა დაექებს სიმდიდრეს

ერთ ტყის თავში იდგა ჰატარა ქონი, რომელშიაც ცხოვრებდენ ღარიბი ცოლ-ქმარი. ახალგაზდობაში კაცი კაი მხნე მხედარი იყო და ქალი ლამაზი და მუშა დედა-კაცი. ახლა ორივე დაბერდენ, დაჭაღარავდენ, ჯანი შემოელიათ და სიბერით ვეღარც კი დადიოდენ.

კაცს სახლის წინ ჰატარა ბოსტანი ჰქონდა და იქ ცოტ-ცოტად მუშაობდა, ხოლო ზოგჯერ წავიდოდა ტყეში შურთხის მოსაკლავათ; ცოლი კი აგროვებდა ტყეში

ნამკის ბურბეს ცეცხლის მოსაკიდებლათ და მოჭქონდა იქიდან არვის ტოტები, ამისაგან ჰგრაჟდა ცოცხებს და ჰქვიდა ქალაქ ადგილებში. იმ ფულით ვიდულობდა თავიანთთვის უავას და ქმრისთვის კიდევ თამბაქოს. ძალიან კეთილი ადამიანები იყვენ, შველოდენ თავიანთზე ღარიბებს და ამიტომაც უველას უვეარდათ და ჰატვის სცემდენ. ბევრნი ამბობდენ, რომ ამ მოხუცებულმა კაცმა იცის, თუ ტყეში საცაა საზინა (სიმდიდრე) ჩაფლული და იმის მეტს არავის შეუძლია ამ სიმდიდრის ჰოვნაო.

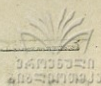
ზოგჯერ კარს მიადგებოდენ წერაქვებით და ლომებით და სთხოვდენ გვიჩვენე ის ადგილიო. მოხუცებული ამის ჰასუსად ერთსა და იმავეს ამბობდა: სიმდიდრე უველას ეკუთვნის, უწერაქვოთ და ულომოთაც შეიძლება იმისი ჰოვნა . ამის ლაჰარაკი ვერ გაეგოთ, მაგრამ უველას დარწმუნებული იყო, რომ აძან იცის, საცაა სიმდიდრე და არავის ეუბნებაო.

ივანე, თომას დედ-მამის ერთგული მსახური, ძალიან ცრუმორწმუნე კაცი იყო. ერთხელ იძან უამბო თომას, რომ ტყეში ზოგჯერ ჰატარა ხნობით გამოჩნდება დიდი ცეცხლი და სწორედ იმ ადგილას არის ჩაფლული სასეოქროთი ქისა. მისი ბინა იცის მხოლოდ ერთმა ღარიბმა კაცმა და ამ სიმდიდრის ჰოვნა ძალიან ძნელია.

თომა დიდი უურბდლებით ისმენდა. ეს სიტყვები გულში ჩაუვარდა და არ იცოდა, როგორ ეჰოვნა ეს სიმდიდრე.

ბოლოს წამოიძახა:

— რა უნდა ვუყო ნაჰოვნ ფულს? მამას ხომ არ მივაბარებ შესანახავად?

— როდესაც ფულს იზოვი, მისი შენახვა ადვილი იქნება — უთხრა ივანემ. საქმე იმაშია, სიძლიდრე იზოვო.

— მაგისი ნუ გეშინიან, მე ისეთი ღონე მაქვს, რომ ვეკლას შევიძლებ. მე ვიცი, იმ კაცს როგორ ვაჩვენებინო ჩაფლული სიძლიდრე. ფულს მამას მივაბარებ, სანამ გავი-
წრდებოდე. მერე მაგ ფულით რა საოცარ რამეებს გავა-
კეთებ. სასახლეს ავიგებ სულ ვერცხლის კედლებით და
ოქროს კარებებით და ვეკლანი შიგ დავდგებთ. შენთვი-
საც, ივანე, კაი ოთახს გავიკეთებინებ, შენაირ ეტლს და
ცხენებს გავიჩენ. ცხენებს ადვირ-უხანგი ოქროსი ექნება
და უნაგირი ოქრო-მკედით მოქარგული. ეტლს მე თითონ
ვატარებ. შენ შედამხედველად უკან იჯდები, გავიჩენ ნა-
ვეებს და სომალდებს, ოქროს მარხილი მექნება და საუ-
ცხოვრო თხილამურები. ნამდვილად კაი თოფს გავიჩენ...

— და მაშინ ნამდვილ მკლებს მოჭკლავ, განა? უთხრა
დაცინვით, ივანემ.

— რასაკვირველია, სთქვა მორცხვათ თომამ. მაშინ
დათვისაც აღარ შეეშინდება.

— აი, შე ტრახასავ! სთქვა ივანემ და განაგრძო:—
ფული მანც კიდევ ბევრი დავრჩება, ურიგო არ იქნება
სხვებსედაც იფიქრო, იმისთანა სახლები ააშენო, რომ და-
რბების საკადრისი იეოს, მაგალითად, იმ დარბ ცოლ-
ქმარს აუშენოთ, რომელთა წყალობითაც აპირებ საზინის
პოვნას. ძროხაც რომ უყიდო, ჩასაცემელ-დასახურავიც
რომ მისცე, ისინი ღირსნი იქნებიან.

— კარგათ მომაგონე, ივანე, მე ეკ თავში არ

მომვიდა. მე თითონ აუშენებ სახლს, პროხსაც ვუყიდი ჩავაცემე, დავხურავ კიდევ.

— საქმე ის არის, რომ ფული კი არსად ჩანს, უთხრა ივანემ.

— ეგ არაფერია. ფულს დღეს ხვალ სელში ვიგდებ. მოდი, წავიდეთ ტყეში და ის მოხუცებულისგან თან წავიყვანოთ სწორედ იმ დროს ცეცხლი რომ გამოჩნდეს და რაკი საძნი ვიქნებით...

— ხომ იცი რომ მე არასოდეს არა მცალია უთხრა ივანემ — და გიჯობს კიდევ, რომ მარტო იზოვო და წავიდა ივანე თავის საქმესე.

იმ საღამოს თომა და მეწისქვილეს ჰატარა ქალი დასერილობდენ ერთად. თომა მეტად ჩაფიქრებული იყო, არ იცოდა ამ საღამოს ნახავს ცეცხლს თუ არა. ამ დროს უცებ დაინახა ხეებსა და ხეებ შუა წითელი ცეცხლი.

— კვამლი არა აქვს, უთუოდ ეს ის სასწაულის ცეცხლია. მერე მიუბრუნდა მეწისქვილეს ქალს და უთხრა: -- ვერ წამომეყვები იმ მოხუცებულ კაცთან, რომელიც ტყეში ცხოვრობს? მე გზას ვერ ვაზიგნებ.

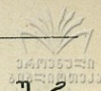
თომას ეძინოდა მარტო ტყეში გავლა და ტყუილი თქვა.

-- რატომ? კარებადის მიგაცილებ, უთხრა ჰატარა ქალმა, -- იქ კი არ შეძოვალ, რადგან დედა მიმელის. შეწუხდება რომ სახლში მისვლა დამიგვიანდეს.

ორივენი სიბილით წავიდენ და ნახევარ საათში მიავიეს ქოხს. მეწისქვილეს ქალი მაშინვე გამოეთხოვა.

თომა თამბად შევიდა ქოხში და როდესაც დაინახა

რომ მოხუცებული დინჯად უკითხავს ცოლს წიგნს შერცხვა.

მერე მოიგროვა ღონე და თქვა:

— არ გინახავთ, ბატონო, ტეეში ცეცხლი?

მოხუცებულმა აიღო მალღა თავი და გაკვირვებით უთხრა:

— შეუძლებელია, რომ ტეეში ცეცხლი იყოს! მართალს ამბობთ?

— რასაკვირველია, მართალია — უთხრა თამამად თომამ, გამობძანდით, შორის არ მოგინდებათ წასვლა. ცეცხლი აქვე ახლო არი.

— რაკი აგრე მარწმუნებთ, წამოვალ.

ზატარა გაიარეს თუ არა, შორიდან დაინახეს კორაკის უკან დიდი ცეცხლის ბურთი.

— ეს ხომ სრული მთვარეა, ჩემო კარკო! ჩემამდის იმიტომ მოირბინე, რომ მთვარე გეჩვენებინა, უთხრა სიცლით მოხუცებულმა.

— უბრალო მთვარე არ განლავთ, ეგ სასწაულის მთვარეა.

— რა არი სასწაულის მთვარე.

— რა და — ცეცხლია უკომლო. ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ ცეცხლ ქვეშ ხახინა ჩაფლული.

— ახლა კი ვხედავ, რომ მართალი ვოფილხარ. მთვარე არის უოველი სიმიდრის მხვენებელი. — უთხრა მოხუცებულმა, — მთვარე, როგორც მსე უნათებს მშრომელებს. შრომა უმაგრებს კაცს სულსა და ხორცს და ამითი ვშოულობთ სიმიდრეს.

თომა ჯერ უგდებდა ეურს და მერე მოუჭრა ლაპარაკი.

— მანც მითხარ, სად არი ჩაფლული სიმდიდრე. შენც ჰატარა სახლს ავიშენებ, როდესაც გაემდიდრები და რასაც მთხოვ, ვკელაფურს მოგცემ.

— კარგი, მაშ მე ვიჩვენებ საცაა სიმდიდრე. შორს არ მოგვიხდება წასვლა და თომა შეიყვანა თავის ქოხში.

უმაწვილმა დაიწყო ოთახის დათვალიერება, სიღარიბის მეტი ოთახში არა მოჩანდა-რა. მერე ერთბაშთ ბნელ კუნჭულში დაინახა, რომ რაღაც ბრჭყვიალებს. ეს, ეს არი ეგონა, რომ სიმდიდრეს მიაგნო, მაგრამ ახლოს, რომ მივიდა თურმე ბებერი კაცის თვალები ბრჭყვიალებდენ.

თომამ მოუთმენლად წამოიძახა:

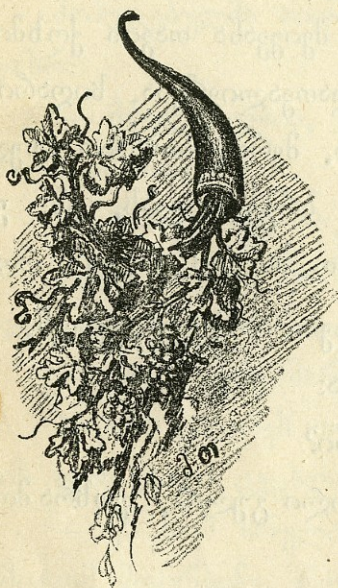
— მერე აქ სიმდიდრე სად არი?

— ჩემი სიმდიდრე — ჩემი კეთილი გულია, უთხრა მოხუცმა.

დარცხვენილმა თომამ გასწია სახლისკენ.

ასპილი და ია.

სკილმა ერთხელ დაცინვის
 კილოთი უთხრა იასა:
 მიწას ვერ ასცილებინარ
 და ჰგეგნარ სწორედ ჭიასა.
 რას ვაქნევ შენსა სიტურფეს,
 სინაზეს—სინარნარესა,
 თუ ვერ მოჰხიბლავ ბუღბუღსა,
 ცაზე ვარსკვლავს და მთვარესა.
 რად იმაღები ბუჩქებში,
 თითქოს გამწყრალი, მტირალი,
 რად არ ხარ ჩემებრ ამაყი
 და მედიდურად მზირალი.
 აი, მე ჩემი სინაზით,

სუნნელებით და ფერითა,
 ლამის მოგქანცო ბუღბუღი,
 გულ-ამოსკვნილი მღერითა.
 ხალხი მეძახის მინდვრის ვარდს,
 ფუტკრებიც მთელიან ვარდებში...
 იამ მიუგო: დობილო,
 ნუ ჰფრინავ მაღალ ფარდებში.
 ვისაც შენ ვარდი ჰგონიხარ,
 ისინი მუდამ ცდებიან;
 ან რომ მოდიან ფუტკრები
 მითხარი რასა გრჩებიან?
 და არც შენ დაგყეფს ბუღბუღი,
 ნამდვილ ვარდს ეჭრფიალება,

მის ეშხზე აჰყავს ცაში ხმა
 და მისგან გაიმსჭვალება.
 შენა ხარ დედის-ნაცვალი
 მხოლოდ ვარდების გვარისა,
 და უსარგებლო ყვაილი,
 როგორც მთის, ისე ბარისა...
 ამ დროს სამყურა ბალახმა
 მოსძახა: ნაზო იაო,
 ნეტავ შენ სალაპარაკოდ,
 ასკილთან მოგიცლიაო!
 რა ხანი არის ფუტკარი
 შორიდან შემოგცქერია,
 სათაფლე წვენსა თხოულობს
 დაულალავი მწერია.
 ნუ აცდენ, მიეც რასაც გთხოვს,
 გადაუშალე მას გული
 ვარდთანაც უნდა მივიდეს,
 ისწრაფვის გამალებული,
 თორემ ვერ მოლლი ასკილსა,
 ებ სულ ეგეთი ყბედია.
 ხომ ნახე ფუტკარს მაგისტის
 ზედაც არ შეუხედია.
 აგერ ბაღღებიც სოფლიდან
 მოდიან შენკენ წყობათა,
 უნდა წაგიღონ ობოლის
 საფლავის შესამკობათა,
 თან მოაქვთ წყალი სურითა
 და პაწაწინა კალათა,
 რომ მიგიტანონ იქამდის
 სველი, ფერ-შეუმკრთალათა.

შ. მღვიმელი

ც ი ც უ ნ ი ა .

(ამბავი)

I

იდი დარბაზი სტუმრებით სავსეა. ყველანი მხიარულდ არიან. სტუმრის მოყვარე მასპინძელი დადის იქით-აქეთ, ყველას უცინის, ყველას სიამოვნებით ესაუბრება.

— რა თქმა უნდა, ნანადირევი ბევრი გვექნება დღეს სადილად! უთხრა მას ერთმა ახალგაზდა ყმაწვილმა ხანგრძლივ ლაპარაკს შემდეგ.

— შენც არ მომიკვდე, უპასუხა მან, მთელი მთა და ბარი შეგაძრევენე, მაგრამ ვერაფერი მიშოვნეს. დღეს, როგორც იყო, ჩემს ნაყმევს ერთი კობრი *) დაეჭირა ჩვენს მდინარეში... კარგი კობრი კი არის სწორეთ, თვალი უკეთესს ვერ ნახავს!

— ჰო ჰო ჰო, მაშ დღეს კობრის თავი გვექნება, კარგა ხანია ნედლი თევზი არ მიჭამია! ყმაწვილებო, უთხრა მან თავის მეგობრებს ამის ნაყმევს დღეს ჩვენს მდინარეში კობრი დაუჭირავს.

— ტყუილი იქნება! წამოიძახა ერთმა. ის კობრს როგორ დაიჭერდა! ან თუ დაუჭირავს პატარა იქნება!

— პატარა კი არა დიდია, მე და ჩემმა ღმერთმა, აბა, ნახეთ სადილად რომ მოგართმევთ!

— კარგი! წამოიძახეს ყმაწვილებმა და აივანზეთ გამოვიდენ.

II

სამზარეულოში დიდი ფაცაფუცია. დილის რიყრაყიდან სულ მზადებაში არიან. მოსამსახურეები ცდილობენ თავის თავი არ შეირცხვიონ და ბატონსაც სახელი არ გაუტეხონ. დიასახლისი ყველაფერს თვალ ყურს ადევნებს და გოგო ბიჭებს დარიგებას აძლევს... სადილის თვის თითქმის ყველაფერი მზად არის, მხოლოდ ერთი კობრი არ გაუკეთებიათ, ის კობრი, რომელზედაც ბატონმა თავის

*) კობრი-თევზია.

მწარეულს აი რა უთხრა: თუ მასახელებ და კარგად გააკეთებ ამ კობრს, შენი პატივისცემა მე ვიცი, თუ წახდინე მაშინ კი მე და შენ ავიშლებითო. კობრის თავი ცალკე გააკეთე და ზედმეტი ყურადღებაც მას მიაქციეო. მწარეულიც მოწოდებულა.

— ერთი ეს კობრი ისე კარგად უნდა გავაკეთო, რომ სტუმარ-მასპინძელმა ყველამ თითი ჩაიკენიტოს ამის ჭამაზედო. ფიქრობს ის თავის გუნებაში.

კობრი ქვაბით ცეცხლზე შემოჰკიდა და თვითონაც იქვე მოუჯდა. ჯერ სურდა ის მოეხარშა და მერმე ჩაცხვივებინა.

III

მის პირ-და-პირ ცეცხლის პირას ერთი სულიერი წამოწოლილყო. თვალები დაეხუჭა, სულისთქმა შეეწყვიტა და მთლად მიმკვდარებულიყო, გეგონებოდათ ამ სოფელს გამოთხოვებიაო, ეს გახლდათ ბავშვების საყვარელი კატა—ციცუნია.

მერმე რა დემართა მას? რამ დააწვინა ამ სიცხეში ცეცხლის პირს? რამ შეაწყვეტინა სულისთქმა? იქნება ავად არის! იქნება გაცივა, ან გააცხელა? დიად, ციცუნია ავად არის, მას კიდევ გააცხელა და კიდევ გააცივა. დღეს დილას რომ თევზის სუნი იკრა, იმის მერმე ის თავის ჭკუაზე აღარ არის. სულ თევზი ელანდება, თევზი ახსოვს, თევზზე ფიქრობს. ჰსურს ორიოდ ლუკმა მაინც იხელთოს. მაგრამ რა ნაირად? ციცუნია ეშმაკია, ციცუნია ოსტატია ციცუნა პირმოთნეა და პირმოთნეობით ქვეყანაზე რა არ გაკეთდება! ისიც დარწმუნებულია, რომ ცდა ამაოდ არ გაუვლის და ახლა ეს არის, უყარაულებს, უღარაჯებს, ის ცეცხლის პირას წამოწოლილა, თვალები დაუხუჭავს, ძილს იგონებს და ისე კარგად იგონებს, რომ თვალთმაქცობაში მას ადამიანი სად შეედრება! ყველა დარწმუნებულია, ციცუნიას მართლა სძინავსო და ამიტომ მას არც რაიმე ყურადღებას აქცევენ. ციცუნიაც არ ინძრევა. მხოლოდ ხან-და-ხან ცალი თვალის წარბს ზევით ასწევს, გაიჭვრეტავს უცებ ქვაბისკენ და იმ წუთშივე თვალს დახუჭავს. მის გულში ძლიერი მღელვარებაა, საშინელი გრძნობათა ბრძოლაა და გარეთ კი არაფერი არ სჩანს. გაიარა თითქმის ნახევარმა საათმა, ციცუნია დიდ განსაცდელშია. ბევრი ტანჯვა, ბევრი გულისკენესა გამოიარა და ჯერ თევზი თვალთაც არ დაუნახავს. ჯერ მხოლოდ სუნს გრძნობს, აგერ წყალიც

ახვარხვალდა აღუღებული წყლის ნაწმეფები იქით აქეთ გადაეწვეთენ. ერთი ნაწმეფითი ციცუნის ლამაზ ტუჩსაც დაეცა. კატა შეკრთა, ტუჩი საშინლად ემწევა. ჰა, კინალამ წამოფარდა, მაგრამ მოითმინა, შეჩერდა და მხოლოდ თავის თეთრი უღვაში და ცალი ბაგე ცოტათი შეათამაშა. გაახილა ცალი თვალი და რა დაინახა! თევზის ერთ ნაჭერს ქვაბში თავი ამოუყვია. ციცუნის ესიამოვნა, იამა, გავლიმა. გული გაუმსუბუქდა, თვალში წყალი მოერია, ყელში ნერწყვი გაეხირა, განაბული იყო და კიდევ უფრო განაბა. მაგრამ უცებ მზარეულმა თევზს კოვზი დაურია და ის ერთი ნაჭერიც წყალში ჩამალა. ციცუნია დანადგლიანდა მოიღუშა. ისარივით მოხვდა მის გულს ეს მოულოდნელი ცვლილება. „ფუჰ—რა საზიზღარი მზარეულია!“ გაიფიქრა მან. მაგრამ ეს ფიქრიც მალე შესწყდა. ქვაბში კობრის თავი გამოჩნდა. ციცუნის ენაზე ნერწყვი მოადგა მთლად დადნა და სურვილად გადაიქცა. ახლა კი ველარ მოითმინა; წამოდგა თუმცა კი ნელ-ნელა.

— ჰაცხა, დაუძახა მას მზარეულმა... მეხი რომ დასცემოდა ციცუნისას, ის ურჩენოდა ამ შემოძახების გავრანებას. მას წელი მოწყდა, ნახევარი სიცოცხლე დააკლდა, მთელი, ამდენ ხანს გამოვლილი ბედნიერება წამწარდა. მან ერთი დაღონებულად დაიკნავლა და ვითომც მზარეულის ხმა არც კი გაუგონიაო, ისე მოშორდა იმ ადგილს და იქვე მახლობლად სკამლოგინზე აბრძანდა, ციცუნის კნავილს მისმა კნუტებმა პასუხი გასცეს, დაუძახეს: მოდი ერთი ძუძუ მოგვაწოვე, დილას აქეთ არაფერი გეიჭამიაო! მაგრამ ციცუნისას განა შეიღებისათვის ახლა სცალია? მას ჰსურს თევზი იხელთოს, თევზი მოიტაცოს, აი, რამ ჩაყლაპა მთლად მისი არსება.

მზარეულმა ქვაბი ძირს ჩამოდგა. იქიდან თევზის ნაჭრები ამოალაგა. კობრის თავი ცალკე თევფშე დასდო და შორიანლო მოიღვა. ციცუნისას გული გაუნათლდა. იგრძნო მან ამ ქვეყნიური ნეტარება იმედი გაუორკვედა. თუ მოსახერხებელია, ახლა კი მოახერხებს ერთი ნახტომი რომ ქნას თევზი მის პრჭყალეებში მოხვდება; მაგრამ ციცუნია მზარეულს უყურებს და გული უსკდება. გაიარა ერთმა წამმა ციცუნისათვის მთელი საუკუნეა. მზარეული არ ინძრევა. თევზს ოშნივარი ასდის და ციცუნისას გულს ძალაუნებურად იზიდაეს. გადის მეორე წამი—ციცუნია სწუხს, წვალობს, ჯოჯოხეთურ ტანჯვას გრძნობს, მაგრამ გარედან მას მაინც არაფერი ეტყობა. ჰე, რაც მოხ-

დეს, მოხდეს, გაიფიქრა ციცუნამ და ტანშიც გააზმორა, ერთი წამი კიდევ, ის ისკუპებს და კობრის თავიც მისია.

IV

— ბიჭო! მოისმა სასახლის აიენიდან ბატონის ხმა. მზარეული წამოვარდა და კარებთან მიდგა.—რა გნებაეს ბატონო. უპასუხა.

— ერთი კობრის თავი გამოგვიტანე აქ და გვაჩვენე! უბრძანა ბატონმა.

ახლავე ბატონო! დაიძახა მან და თან უკან შემოტრიალდა. და-
ავლო თეფშს ხელი და მიაქეს. ხელში ემჩატა. უყურებს, აჩერდება და თვალებს არ უჯვრებს. თეფში ცარიელია., გაიხედ-გამოიხედა, იქნება ვინმე აიღოო, მაგრამ მახლობლად არაინ ჩნდა. უცებ ერთ-
მა ფიქრმა გაუელვა; თან კატა გაახსენდა, რომელიც მოტრიალდა თუ არა, დაინახა რომ კარებში გავარდა.—ვაიმე ეს რა დამემართაო დაიყვირა მან და იქითკენ გაიქცა. მაგრამ გვიანდაა. კატა თავის ძვირფასი ტყირთით ბარდ-ეკალისკენ მირბოდა.

V

მირბის ციცუნია. უკან მისდევინ ბევრები და ქეებს ესერიან. ციცუნია ყურებსაც არ აპარტყუნებს. ჰა, ესეც არის ბარდ-ეკალსაც დაუახლოვდა. რამოდენიმე ნახტომი კიდევ და ის მიუდგომელ ციხეში გაჩნდება. მაგრამ დახეთ უბედურებას! მას ამ დროს ძალლი და-
ეწია. ძალლი და ციცუნია დიდი მეგობრები იყვენ, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში კი აღარ. ციცუნია შეჩერდა, თევზი იქვე დასდო და ძაღლისკენ მობრუნდა. კული წამოპრიხა, ბეწვი აიბურძენა, ულვა-
შები დალურსა, თვალები ცეცხლივით ანთო და ძაღლს შეუფხუ-
ტუნა. ამ გულკეთილ ცხოველს ცოტა არ იყოს კიდევ შეეშინდა ასეთი ოინებისა, ისიც შეჩერდა, დაუყეფა მხოლოდ, და თან უკან მოიხედა, თუ ვინმე მორბის აქეთო. ციცუნია ამით ისარგებლა. დაავლო პირი თევზს და ეკალში შეძვრა...

VI

სადილი გათავდა. „მრავალ-ჭამიერის“ ხმა შორს გაისმოდა.... ყმაწვილებმა ჩამოიღეს კედლიდან მასპინძლის თოფები და ერთმანერთს ნიძლაობა დაუწყეს, რომელი უფრო კარგად მოეხებდრებთ ნიშანშიო...

— მამე; მამე, დაიძახა უცებ პატარა თამრომ, აი ციცუნია, აგე!

მართლაც დარბაზიდან აივანზე კატა გამოვიდა. ის ღინჯად მოდიოდა, ვითომც არაფერში არ არის დანაშაული.

გამოსვლისათანავე ის ცოტა შეჩერდა. აიღო ცალი წინა თათი დაისველა ერთ და მერმე ტუჩზე მოისვა. ესვე გაიმეორა მეორე თათითაც. მერმე დაჯდა უკანა ფეხებზედ და ორივე თათები ორიოდეჯერ ტუჩზედ ჩქარ-ჩქარა მოისვა. სწორეთ პირს იბანსო გეგონებოდა, სურს თავის ლამაზი თავი კიდევ უფრო გაილამაზოსო. მას შემდეგ მან ნელ-ნელა გაიარა აივანზე და კიბეზე დაეშვა.

— აბა, ყმაწვილებო, ვინ ხართ მამაცი, დაიძახა მასპინძელმა, აბა-ვინ მოჰკლავს იმ კატას აქედან ერთი სროლით!

— არ მოჰკლათ, არ მოჰკლათ! შეჰყვირა თამრომ, დაეწია კატას, გულში ჩაიხუტა, და მით გადაარჩინა თავის საყვარელი ციცუნია სიკვდილს.

პართენ გოთუა

პ რ უ ზ ო

ოგორც ვეულებ ფინია,
 დიდგული, თავმომწონე
 იყო კრუზო, თუმც სულაც
 არ შესწევდა ძალ-ღონე;
 იმის ვეფას და წაწკანს

არ ჰქონდა დასასრული.

ხან ვის მიუარდებოდა,

ხან ვის გაანჩხლებული!

ერთხელ თვალი მოჰკრა მან,

ეხოს გარედ გასულმა,

უცხო ნაკას და ვეფა

დაუწყო გულმოსულმა.

ძაღლმა ჯერ ხმა არ გასცა,

როგორც სუსტს მოუთმინა,

მაგრამ მერე გაბრაზდა

და ისეთი უკბინა,

რომ კრუზო დიდხანს ეგდო

უგონო და ცოცხალი;

თუმც გადაჩნა, საძინლად

დასახინრდა საწუალი!...

უმლიერესი სიყვარული მოყვასისა

(წმიდათა ცხოვრებიდან)

მიდა ფილარეტს ღრმად ჰქონდა გულში დამარსული მცხოვრის მცნება, მოყვასის სიყვარულისა და მთლად გადაგებული იყო გაჭირებულებზე. დედ-მამისაგან დიდი სიბღიბრე დაჩხა, თვითონაც მეტათ გამრჯელი იყო; მაგრამ ისეთი უხვი გაცემა იცოდნათავისის საწხო-საბადებელისა, რომ ბოლოს სრულიად გადატაკდა. აღარაფერი გააჩნდა თავის ბედზედ, კარდა ძველის ქოხისა და უბრალო ტანისამოსისა.

ერთხელ მეტად ცივი ზამთარი იდგა. ფილარეტთან მივიდა ერთი მათხოვარი, რომელსაც დაფხრეწილი ხოსიდგან ბევრს ადგილას უჩანდა ტიტველა სორცი, დაღურჯებული ვინვისაგან. ფილარეტს სიბრაღულით აეესო გული, იმ წამსვე გაიხადნა თავისი ერთად ერთი ჰერანგი, ჩააცვა კლასაკსა და თვითონ დაჩხა ძველის ტანისამოსის აძარბ.

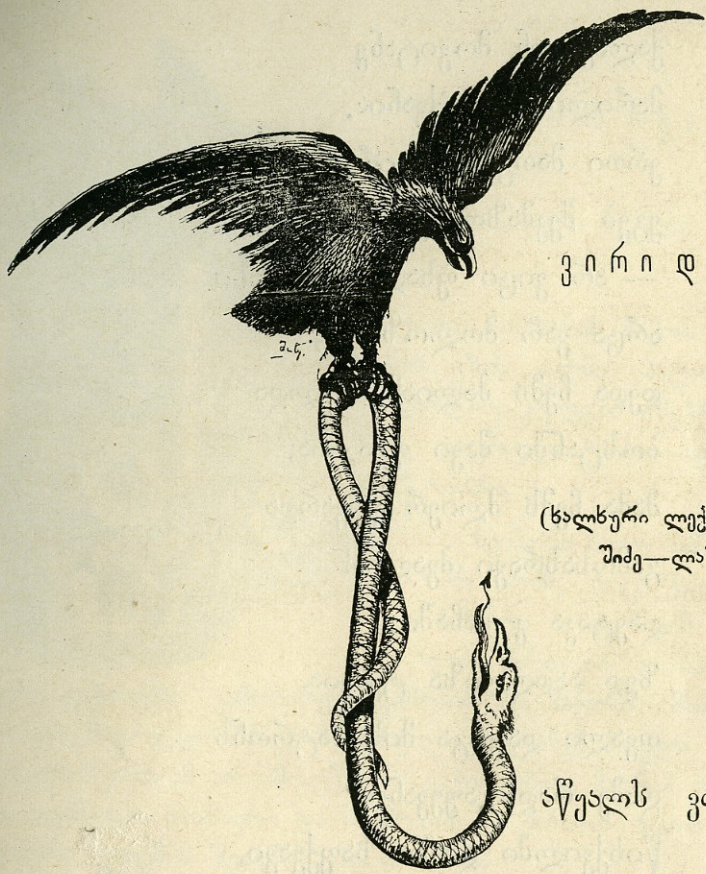
გავიდა რავდენიძე ხანი. დაღამდა ახალი წლის წინა დღე. შუაღამე გადასულიყო. საშინელი ვინვა იდგა. ეველა მცხოვრებნი ღრმა ძილს მიეცნენ. არ ეძინა მხოლოდ ფილარეტსა. იგი მოწიწებრთ იყო დახოქილი ღვთის მშობ-

ლის ხატის წინა და მღუღარე ცრემლით ევედრებოდა უფალსა. იგი შესთხოვდა, რათა ცისა და ქვეყნის გამჩენს ახალი წლის განმავლობაში მომეტებული მოწვალეობა მოელო ქვეყანაზე, მეტი შვება და ღმერთი მიეცა ადამიანისთვის და უფრო მეტად შეეევარებინა მათთვის ერთმანეთიცა და თვით იგი, უფალიცა. უცებ ფილარეტის სადგურის კარები ვიღამაც დანარაკუნა. ფილარეტი ისე იყო გატაცებული მსურვალე ლოცვითა, რომ ვერც გაიგო რა. მალე უფრო ძლიერი რაკუნი გაიხმა. ფილარეტმა შესწუვიტა თავისი ლოცვა, კარი გაუღო ღამის მოულოდნელს სტუმარსა და თავისთან შეიწვია. უცნაური სტუმარი გამოდგა სწეული გლახა, რომელიც თავით ფეხებამდე კეთროვნების წელსებით იყო შეპყრობილი. კეთროვნება გადაძვები და მოურჩენელი ავადმყოფობა და ვისაც შესვდება, ცოცხალს ალახობს. ამაზე უსაშინელესი ავადმყოფობა აღარ შეიძლება. „სიცივით ვკვდება. შემიბრალე, გამათბე, შეეხვეწა ფილარეტს სწეული, განხვეული ერთს ფარდალალა მონძი. ფილარეტის ქოხში ისეთი სიცივე იდგა, რომ წებლსა ჰყინავდა. რაც შეძას მოულოდნელად, სულერთიანად ქვრივობების სახლებში მიჰქონდა და იმათ უთბობდა სადგურებსა. უშეშობის გამო ცეცხლის ანთება ფილარეტს არ შეეძლო. ლოკინიც არა ჰქონდა, რომ ჩაეწვინა და გაეთბო ავადმყოფი. თავისი ლოკინი დიდი ხანია დაერიკებინა ღარიბებისათვის. სწეული გლახა კი საშინლად კანკალეობდა, თუ მალე არ გათბებოდა, სწეული ამოუვიდოდა.“

ფილარეტის მთლად შეიპყრო უსომო სიბრალულმა და თავისი თავი სრულიად დაივიწყა. მან მიიყვანა სნეული, დააწვინა ჭილობზე და თვითონაც კვერდით მოაწვა. განსწევინა წინაღვან დაფლეთილი ტანისამოსი, თავისი ტანისამოსის წინა დილებიც გაიხსნა, სნეულის გულმკერდი, კეთროვნებით დაწველულებული, ჩაიხუტა თავის გულმკერდში, რომ თავისი სნეულის სითბოთი გაეთბო კლახაკი და სიცვივისაკან სიკვდილს გადაერჩინა, უცებ გამთბარნი და მოცოცხლებული სნეული მოძორდა ფილარეტსა. მიიღო მაცხოვრის სახე, გაუნათა ქოხი ბრწეინვალე ნათელით, ზევით-ზევით წავიდა და ჭერდგან ამაღლდა. თანაც ზეციდგან მოესმა განცვიფრებულს ფილარეტსა: „ნეტარ იუვენე მოაწვალენი. რამეთუ იგინი შეიწყალნენ? აღმოჩნდა, რომ კეთროვანის სახით გამოცხადებოდა ფილარეტს თვით მაცხოვარი, რათა იგი გამოეცადნა, სადამდი მიდიოდა მისი სიუვარული მოყვანისადმი.

ფილარეტმა ამას შემდეგაც კარგა ხანი იცოცხლა და აუარებელი სიკეთე დასთესა, როცა იგი გარდაცვალდა. ზევიდგან დაადგა შარავანდედი ბრწეინვალე ნათლისა, ნიშნად იმისა, რომ უძლიერესმა სიუვარულმა მოყვანისამ უმაღლესი ხარისხი ცხონებისა მიანიჭაო.

იაკობ სვიმონიძე

ვირი და მგელი

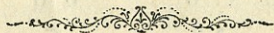
(ხალხური ლექსი წარ. გ. აბა-
შიძე—ლაშელისგან)

აწეაღს ვირს მგელის
ჯაფითა

სურგსედ აღარ აქვს ტყავია.
 თვალი დაუდგა მის ჰატრონს
 წისქვილზე წაუეგანია.
 შუაღამე რო შეიქნა,
 ბალახში გაუეგანია.
 ვირმა რო ტუჩი აიღო,
 მგელმა გამოჭყო თავია.
 — მგელო, ჰხედავ ჩემ გასაჭირს,
 სურგსე აღარ მახვს ტყავია;

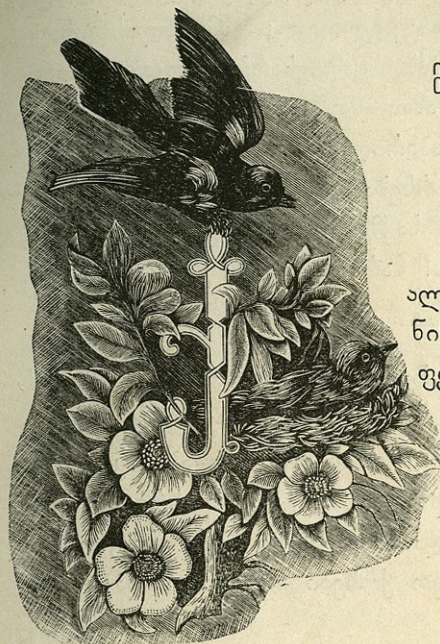
1892

ქალაქიდან მოვიტანე
 მარლი სამი ქვანიც.
 ერთი მათგანი მიირთვი,
 ეგებ შეკმაზო ფხალია.
 — არ ვიცი ფხალა-ფხულასი,
 არცა ვარ მოლოხანია;
 დედა ჩემს ძალიან სმულდა
 ბოსტანში შავი ფხალია;
 მამა ჩემს ძლიერ უეუარდა
 გამოსასწრავი ძვალის!
 დაეტაკა კუბახაში,
 სედ ადღლიზა ტუაზია.
 თვალი დაუდგა მის ჰატრონს
 დამე რად გაუევიანა?
 წისქვილში დარჩა საფქვავეი,
 დღესაც არ მოუტანია!

საქართველოს
საბჭოთაო
საგარეო
აღმსრებელი
ბიუროს
გამომცემი

მ შ ი ე რ ა ძ ი ს ო ჯ ა ს ი

ალაქის განაპირას, ბაქოს მიმავალ რკინის გზის გაღმა, პატარა გორაკის ფერდობი, კლდეში შეჭრილია პაწია ფიცრული ქოხი—სეიმონა მშიერაძისა.

სეიმონა სულ სამი წელიწადი არ არის, რაც ქალაქში ჩამოსახლდა სოფლიდან თავის ცოლით მართათი და სამი შვილით.

ბევრი გაჭირვება გამოიარეს სეიმონამ და მართამ, მანამ სამუშაო იშოვეს, ბევრჯელ მშიერ-მწყურვალი გაატარეს მთელი კვირეები და შვილები კინალამ არ ამოუწყდათ გაჭირვებით, მაგრამ ქვეყანა განიერი, ადამიანი ღონიერი და სეიმონამ და მართამ ხელი წაიმართეს, დღიური ლუკმის შეძენის გზა იპოვეს.

სეიმონა ზამთრობით შემას ხერხავს, დღილით საღამომდე შემის მიეღანზე დგას და დღე ისე არ დაღამდება, რომ ორი სამი აბაზი, ბევრჯელ მანათიც არ იშოვოს; მართა კი სარეცხზე დადის, პურს უცხოებს მეზობლებს და როცა გარეთ საქმე არა ჰქვს, შინ საბაზროთ წინდებსა ჰქსოვს.

სეიმონას და მართას მხოლოდ ისღა აღონებთ, რომ ქალაქში ბინა არ მოეპოვებათ, ქირას ძღვევა უჭირებთ საქმეს, გარდა ამისა სახლისპატრონები აბეზრებენ თავიანთი დიდგულობით, აბეზრებენ მეტადრე ამათ ბავშვებს. „ნუ ყვირით თქვენ გასაწყვეტნო, ნუ მღერით, ნუ დარბიხართ“, შეუწყვეტლივ ისმის სახლის-პატრონის მბრძანებლობა.

ბევრჯელ მართა როცა შინ არ იყო, ამის შვილებს კიდევ სცემდნენ, სტანჯავდნენ სახლის-პატრონის შვილები. მოვიდოდა მარ-

თა დაღალულ-დაქანცული და შეილები დახვედრებდენ ამბავს, ამან გეცემა, ამან ტანთსაცმელი დაგვაგლიჯაო; მშობლის გული ვერ მოითმენდა შეილების დაჩაგვრას, გამოესარჩლებოდა და გაიმართებოდა ჩხუბი და ვაი-ვაგლახი. ამას მოჰყვებოდა სახლის დაცლა და წანწალი ქალაქის ერთი განაპირიდან მეორეზე.

— ოხ ღმერთო, როდის გვეღირსება ჩვენი საკუთარი ჭერი გვეხუროს თავზე, იტყოდა ხოლმე საქმე გაჭირვებული სვიმონა, როდის მოვრჩებით ამდენს წანწალს! მართას სანატრელიც ეს იყო.

ერთ დღეს შეშის მოედანზე, მუშტრის მოლოდინში შეშის მხერხავები, ისეთივე სოფლიდან ჩამოსულები და უბინაობით შეწუხებულნი, როგორც სვიმონა, ერთმანეთში ლაპარაკობდნენ: „ქალაქის განაპირას, რკინის გზის ლიანდაგის ვაღმით ხრიოკი გორებიაო, არავისთვის გამოსადეგო და ამბობენ უპატრონოცაო; აქ ორიოდ სამ რკინის გზაზე მომუშავეთ ქოხები ჩაუდგამთ და ცოლ-შვილი შეუფარებიათ“.

სვიმონამ საღამოზე შინ დაბრუნების უმაღლ, უამბო ცოლს ეს ამბავი, მართა სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა, ოღონც კი ღმერთმა მალისოს, რომ ჩემი გომბიოები ჩემ საკუთარ ჭერ-ქვეშ შევაფარო და ქალაქ გარედ კი არა, თუნდ მახათაზე დავსახლდებიო.

პირველ კერა დღეს, როდესაც მართაც და სვიმონაც თავისუფალი იყენ დილა აღრიან ადგენ, თავიანთი სამი გოგოც წინ წაიძღვარეს და წავიდნენ ვერიდან მტკერის ვაღმა, რკინის გზის ვაგზლისკენ.

ვაგზალზე კარგა მოშორებით, ჩუღურეთის ზემოდან, რკინის გზის ლიანდაგს გადმოჰყურებს პატარა გორაკი. ამ გორაკის შუა წელზე მართლა ხუთიოდ ქოხი იყო გამოჭრილი; მიწის განიერ ორმოს, მხოლოდ წინა კედელი ჰქონდა ატანილი ფიცრით, ამ ფიცრულში პატარა ფანჯრები იყო დატანებული და ზემოდანაც ფიცრისავე ჭერი ჰქონდა გადახურული.

მართა გამოეხმაურა ერთ-ერთ დიასახლისს ამ სჯღებისას და შემდეგი ამბავი შეიტყო: ავაშენეთ ეს ქოხები და კი არ ვიცით, ღმერთი როგორ მოგვხედავსო, აქეთ იქიდან გვეუბნებიან, რომ ეს ალაგი ქალაქისაა და შეიძლება ქალაქმა აკუროთო.

მართამ ამ უკანასკნელ სიტყვებს ყურადღება არ მიაქცია, ამას ვერ წარმოედგინა, რომ ამისთანა ხრიოკს და უდაბნო ალაგს გამოეპატრონებოდა ვინმე და მოწიწებით დაეკითხა დედაკაცებს: „თქვენ ხომ არ გეწყინებათ, ჩვენც რომ აქ თქვენ გვერდით ქოხი ჩაედგათ“.

— ჩვენ რაში გეწყინება, ადამიანო, ჩვენ ის არ გვირჩევნია, რომ მეზობელი მოგვემატოს, მიუყო დედაკაცმა ზრდილობიანად.

თავის მხრით სემონა ვაჟკაცებს გაეცნო, მეზობლობაზე იმათი თანხმობა აიღო და საქმე ხელად გაიჩარხა.

სულ ორ კვირას არ გაუფლია, რომ სემონამ კლდეში შეჭრილ კედლებს ჭერი გადახურა და ამ უკარ-ფანჯრო სახლში ცოლ-შვილი შეასხა.

გაზაფხული იყო, შეშის მოედანზე საქმე თითქმის მოისპო, ათასში ერთხელ თუ გაჩნდებოდა შეშის მუშტარი და თვით შეშაც ძრიელ იშვიათად მოჰქონდათ ამ ღროს სოფელში გაცხარებულ მემუშავეთ.

სემონამ მთელი თავის ღრო და ღონე თავის ახალ ბინის გაწყობას მოანდომა. მართამ შიგნი-შიგან შენახული და ათას კონკში გამოკრული თითო შაურობით მოგროვილი ორი თუმანი გამოხსნა; სემონამ ამ ფულით ნაყიდი მასალით იწყო კარ-ფანჯრის მზადება, მართა მთელი დღეობით ჩაკუნტული პატარა წერაქვით ეზოს აგანიერებდა და პატარა გოგოები გაქანებული ზიდავდენ ნათხარს მიწას და ახლო ხეეში ჰყრიდენ.

სემონამ თავისუფლად მოიზომა ათი ადლი სიგრძით და ექვსი სიგანით სახლის ეზოთ და საზღვრებზე ხეხილის ხეები ჩაჰყარა.

მთელმა ზაფხულმა ამგვარ განუწყვეტლივ შრომაში გაიარა მშვიდრადიანთ ოჯახისთვის.

შემოდგომაზე, როდესაც ცამ მოიღრუბლა და ციემა ქარმა იწყო ქროლა, სემონამ ტკბილად ჩაიცინა და თითქო დაცინვით უთხრა ბუნებას: „ახლა რამდენიც გინდა იქროლე და იტარ-ივაგლაზე ჩემ ციხე-ღარბაზს მაგარი კარი აბია და კუთხეში გამოჰკიმული კოპწია რკინის ფეჩი შენ მუქარას არ შეუშინდებოა“.

მართა ბედნიერებით საესე, რომ ახლა ამის შეილებს აღარავინ დააწიოკებდა, არხეინად დადიოდა თავის საქმეზე და ათასში ერთ-

ხელ თუ მოუხდებოდა საქმე—დღით შინ დარჩენა, აიღებდა წინდას ხელში და ამაყად გამოიჭიმებოდა თავის ოთხ-თვალა ფანჯარასთან და ზემოდან გადაჰყურებდა ქვემოდ განიერად გაშლილ თბილისს; ბევრჯერ გაიტაცებდა ხოლმე ეს სურათი მართას და დაევიწყებდა ჩვეულებრივ, შეუწყვეტელ საქმეს. ეს ახლა თავის თავს სთვლიდა ამ დიდ ქალაქის წევრად, ამ ცხოვრების მორევში ერთ ერთ მოცურავად და თავის სოფელი, ის მიყრუებული კუნჭული, რალაც მიძინებულ ქმნილებად მიაჩნდა და ძნელად თუ კიდევ ინატრიდა, რომ ის მოძრავი, დაუსვენარი და დაუდგრომელი ქალაქის ცხოვრება, იმ მყუდრო, ფერ-მკრთალ ცხოვრებაზე გვეცვალა.

უფროსი გოგო ნენე დედას მხარში უდგა, სახლს უვლიდა, ჰკერავდა, აკვრებდა, ჰქსოვდა, დედა როცა შინ არ იყო, კერძაც უმზადებდა ოჯახს; შუათანა კი ჩუღურეთის სამრეცლო სკოლაში დადიოდა. სემონას სიცივის მოწყალებით სამუშაო უღვეველი ჰქონდა და საღამოებით ყოველთვის ერთი ნაჭერი შემით ერთ ხელში და მეორე ხელში ხორაგეულით სავსე ხელსახოცით კმაყოფილი ბრუნდებოდა შინ.

ასე ამ გვარად ტკბილად და მოსვენებით მიდიოდა მშვიერადიანთ ცხოვრება, მაგრამ ერთმა შემთხვევამ სულ სხვანაირად დაატრიალა იმათი ბედ-იღბალი.

ამათ გვერდით, მარცხნივ და მარჯვნივ ახლა სხვა გაჭირვებულებმა დაიწყეს საძირკვლის თხრა; ქალაქში მუქთი ბინის მშობენელი ბევრი ამოჩნდნენ და ამ გარემოების უნებურად ქალაქის მართველობამ ყურადღება მიაქცია. გაჩნდა პოლიცია და ყველას საერთოდ გამოუტყადა, რომ იმათი საქციელი უკანონოა; ახალ-მოსულებს მუშაობა აუკრძალა, დასახლებულებს უბრძანა, რომ თავიანთი შენობა აეღოთ და საცა ნებადღათ იქით წასულიყვენ.

ამ ამბავმა მშვიერადიანთ ოჯახს თავს ზარი დასცა. საშინელი იყო იმათი მწუხარება. მართა და სემონა მგლოვიარედ დასხდნენ და ერთმანერთს შესტიროდენ: რა ექნად, რით უშველოთ საქმეს? ახლა, როდესაც სული მოვიდგით, ჩვენი ძალა და ღონე ზედ შევალეთ ამ სადგურს, ჩვენი უკანასკნელი გროში აქ ჩავეარეთ, სად წავიდეთ? კიდევ ბოგანოთ გაეხდეთ, შვილები ძაღლის ლეკვებივით სად ვაწანწალოთ? მაგრამ წუწუნით და ტირილით რა გამოვიდოდა, ზოგჯერ

კანონი ფრიად სასტიკია და ყოველის მიუხედავად თავისას თხოულობს.

ერთ დღეს, როდესაც გიორგობისთვის ქარიშხალი საშინელის სიმკაცრით გრიალებდა და გამვლელ-გამომვლელს სუნთქვას უძნელებდა, როდესაც ყოველი სულდგმული ცდილობდა, რომ თავი შეეფარებინა საღმე ყუდროში, მშვიერადიანთ ექესი შეიარაღებული პოლიციელი მიადგათ კარზე: „კანონის ძალით თქვენ უნდა დასცალოთ სახლები და ჩვენ უნდა დავანგრეთ, გამოუტყვადეს იმათ.

მთელ უბანში მამაკაცები შინ არ იყვნენ და სახლში დარჩენილ ბავშვებს და დედა-კაცებს საშინელი წივილ-კივილი შეუდგათ. ყველამ მშვიერადიანთ კარებზე მოიყარა თავი და არ იცოდნენ, რა ექმნათ.

— დანგრეთო, დანგრეთო?! გაცუებული ეკითხებოდა მართა, დანგრეთო? დანგრეთო ჩვენი ლამაზი ქოხი, ჩვენი ოფლით და ჩვენი უკანასკნელის გროშით აგებული? დანგრეთო ის, რაც ჩვენთვის ერთად ერთი ცხოვრების ნუგეშია! რას ამბობთ, რას? ღმერთსაც შეხედეთ, სვინიდის დაეკითხეთ. ვერ ხედაეთ, რა საშინელებაა, რა რიგად ჰყინავს, ქარი როგორ გააფთრებულა? წვრილ-შვილი სად წაეიყვანო, პირუტყენი ხომ არა ვართ, რომ კარში გაგვრეკოთ, რას გიშლით, ვის რას ვაკლებთ, ყველასთვის გამოუსადეგარი, ვერანა ალაგი გამოვიყენეთ, გლახაკი და მაწანწალა ხალხი ადამიანათ გაეხდით, თავზე ჰკერი დაეფარეთ და ახლა ხელახლად მაწანწალად უნდა გადავიქცეთ?! ნუ, ნუ იზამთ მაგ საშინელ საქმეს, შეგვიბრალეთ, ჩვენ ქოხის ნანგრევებში ნუ დაგვამარხებთ თავს.

მართა ხან ჯაერობდა და ხან ხვეწნა-მუღარით, ცრემლებით საესე თვალებით ევედრებოდა პოლიციელებს.

მართას მოთქმას მეზობელი დედაკაცების და ბავშვების ღრიალიც ემატებოდა და შემადრწუნებელ შთაბეჭდილებას ახდენდა: პოლიციელებმა უკან დაიწიეს, მაგრამ ორი წამის მოლაპარაკებას შემდეგ ერთმანეთში უფრო მედგრათ დაუწყეს ამათ ბარგის გარედ გამოყრა.

— ხალხნო, მეზობლებო, ადამიანები არა ხართ გვიშველეთ, დაგვეხმარეთ, ნუ აკლებინებთ ჩვენ თავს ამ ყაჩაღებს, გვიშველეთ! შეჰკივლა მართამ აქ მდგომ დედაკაცებს, ხვალ ეს დღე ხომ თქვენც დაგადგებათ, გვიშველეთ!

მართას გამწარებულ სიტყვებში ისეთი ძალი იყო, რომ დედაკაცებმა ერთ წამში კეტები საიდანაც გააჩინეს და დვერიენ პო-

ლიციელებს; ბავშებმა დაუწყეს ქვის სროლა, მიწის ყრა, ტანისამოსის გლეჯა. პოლიციელები ამ გვარმა თავხედობამ უფრო გააბრაზა და უფრო მედგრად დაეცნ საცოდავის მართას სადგურს.

ხის კედელზე ოდნავ მიკოწიწებულ კარ-ფანჯარას ლაწა-ლუწი გაუდიოდა, ბუხარს წიხლით ანგრევდენ, ლაბიერებს ამტვრევდენ, ოჯახის ნივთეულობას დაუზოგველად აქეთ იქით ისროდენ.

— ნუ გვიოხრებთ ოჯახს, ნუ გვინგრევთ კერას! თქვე ურჯულეობო, თქვე ღვთის მტერნო, გაჰკიოდენ გაკაპასებული დედა-კაცები და გაორკეცებულ ძალით თავს ესხმოდენ პოლიციელებს. ორ საათს შემდეგ მშვიერადიანთ გაკრიალეებული ეზო, სისხლით მორწყულს ბრძოლის ველს წარმოადგენდა. დაჭრილთა შორის ბევრი ბავშები და დედაკაცები იყვენ, მაგრამ გამარჯვება მაინც სახლის პატრონებს დარჩათ და ტანთსაცმელ ჩამოგლეჯილი და პირდაკაწრული პოლიციელები უკუ-იქცენ.

ომს შემდეგ კარგა ხანს ამ ძალით გაშენებულ უბანში სრული მყუდროება ჩამოვარდა.

ახალ ვადმოსულებმა განაგრძეს თავიანთი შენობა და ძველებმაც შეაკეთეს მტრის ხელით გავერანებული სადგურები.

თუმცა ჯერ-ჯერობით აღარა ისმოდა რა, „ძალათ უბანს“ არაფერს ურყევდა მყუდროებას, მაგრამ მართას და სვიმონას მოსვენებულ ცხოვრებას სამუდამოთ ბოლო მოეღო. ამათ აქეთ-იქით იკითხეს, იწვრილეს და შეიტყეს, რომ ქალაქი კანონის ძალით წართმედა ადგილს, აუნგრევდა შენობას და ყოველი იმედი დაჰკარგეს.

სალამ-სალამობით, როდესაც მშვიერადიანთ ოჯახი მოუსხდებოდა ხოლმე მამის მოტანილ შეშით გახურებულ „ფეჩს“, მხიარულის ლაპარაკის და სიცილის მაგიერად, სრული ღუმილი იყო მათ შორის.

პატარა მაშუა, სამრევლო სკოლის შეგირდი ჩურჩულით ასწავლიდა თავის უფროს დას ანბანს, მართა და სვიმონა ჩუმათ, ფიქრით საესე თვალებით შეჰყურებდენ გაგუზგუზებულ ცეცხლს და ათასში ერთხელ ღრმათ თუ და ამოიოხრებდენ. ბავშები ჰგრძობდენ დედ-მამის მწუხარების მიზეზს და ჩუმათ ისხდენ, მანამ ძილი არ მოუპრუწყვდათ თვალებს.

ახალწლის ღამე იყო. ქარს საშინლად გაუდიოდა ბზუილი და

იმ მაღლობ გორაკზე, სადაც მშვიერად იდგენ ერთი ორად ძალას იჩენდა და არემარეს ჰგლეჯდა.

— შეილო, ნენე, „ფეხს“ შეუყეთე, საცა მამაშენი მოვა და სახლი თბილად დახედეს, დღეს ვინ იცის, წელში არ გამართულა, კიდევ დაიგვიანა. მაშო, შენ სამოვარი დადგი, დღესასწაული საღამოა, ჩაი დავლიოთ. მამაშენი ჩაი-შაქარს მოიტანს.

— ახლავ, დედაჯან, ახლავ მხიარულად მიუგო მაშომ დედას და თან მიუახლოვდა და ჩუმად უთხრა:— იცი, დედილო, მამა დამპირდა საღამოზე, არსენას ლექსსაც მოგიტანო, ხვალ წირვას შემდეგ მოგიჯდებით და წაგიკითხავთ. შენც და მამაც ხომ შინ იქნებით დიდი „პრაზდნიკია“!

— კარგი შეილო, ავრე იყოს, ამოხხერით უთხრა მართამ თავის გოგოს და თან გულში გაიფიქრა; „ნეტა შენ, რომ ბავში ხარ და მომავალზე ფიქრი არ გაწუხებს“.

— დედა-კაცო, კარზე გამო, ერთი ეს კალათი ჩამომართვი! მოისმა გარედან ხმა სვიმონასი; სუყველანი კარზე გაცვივდნენ და ამათ განცვიფრებას სახლგარი არა ჰქონდა, როდესაც სვიმონას ჩვეულებრივ ტვირთს: ორ ნაჭერ შეშას და ხელსახოცით ხორავს, კარგა მოზდილი, განიერი კალათიც ზედ დამატებოდა.

— ნელა, ნელა! ხელიდან არ გაგვარდეთ კალათი, რას მიეხეინით, შიგ ბავში წევს.

— ბავში! რას ამობ, კაცო, როგორ თუ ბავში! გაკვირვებით შეეკითხა მართა სვიმონას.

— შევიდეთ სახლში და იქ გეტყვით, ამ სიცივეში აქ რას გაჩერდით და განთავისუფლებული ხელით სვიმონამ ოთახის კარი შეაღო.

— ი, გიშველა ღმერთმა, ჩემო დედაკაცო, რომ სახლი ასე გაგითბია, სამოვარიც ხომ დუღს, კმაყოფილების ღიმილით მიიხედ-მოიხედა სვიმონამ და საახალწლოთ მილაგ-მოლაგებულმა, დაკრიალებულმა ოთახმა უფრო სიამოვნებით გააღიმა.

— რა დროს ეგ არის, კაცო, რა ბავშიო, რას ამობ, საიდგან გააჩინე, ბავში შენ ვინ მოგცა? მოუთმენლად ეკითხებოდა მართა ქმარსა და თან კალათას ხსნიდა.

კალათას ძირში სქლად ჩაგებულ ბამბაში, თეთრებში გამოკრული რამდენიმე დღის დაბადებული ბავში იწვა, ზემოდანაც ბამბა და

საბნები ეხურა და ტკბილად ეძინა. სანთლის შუქზე თვალები აახილა, დაიღრჩვა და ტირილი დაიწყო.

— ქა, რას გაჩუმებულობხარ, კაცო, არ იტყვი ეს რას ნიშნავს?

— რას უნდა ნიშნავდეს, ადამიანო, ქუჩაში ვიპოვნე. ქალაქიდან მოვდიოდი, ჩემი ჩვილებბრივი დარდი და ვარამი გულს მაწვა და თავიანთი ფიქრისი გართული მიწას დავტყუროდი; უცებ რაღაც კნაილი მომესმა, მივიხედ-მოვიხედე, პირჯვარი გადავიწვრე და ჩემ გზას გამოვეშურე, ვნახოთ კიდევ კნაილი მომესმა. ახლა კი შევდექე, უკან დავბრუნდი, დასწყევლოს ღმერთმა წყეული მეთქი ესთქვი, ეს რა ამიძღვა მეთქი. ვნახოთ ერთი სახლის კუნჭულთან ეს კალათი დაენახე; ახლო მიველ, დავწვდი და იქიდან კი ამოდის ეს კნაილი, გადაეხადე საბანი, ვნახე ბავშვი და საცოდავთ ჩხავის, რა მექნა მთელ ქუჩაში ადამიანის ნატამალი არსად იყო. მინდოდა პოლიციაში წამელო. მაგრამ შორს იყო, კიდევ შემებრალა და შინ წამოვიღე.

— უი, ჩემ თვალებს! რო მოგქონდა რაში გინდოდა, რა უნდა უყოთ. ჩვენი შეილების ცხოვრება ვერ მოგვიხერხებია, ლამის ესენიც უტყუროდ ქუჩაში დავგრჩენ და შენ სხვისი შეილიც კისვრზე შემომახეიე.

— კარგი თუ ღმერთი გწამს! ნუ აყაყანდი, ხომ ხედავ ბიჭია, რა დიდი აშბავია, რომ შეილათ ავიყვანოთ, ჩვენ ხომ ღმერთმა ვაჭი არ მოგვცა, დეე, სხვისი შეილი გამოეზარდოთ, იქნება ეგ უფრო გამოგვადგეს მხიარულად უთხრა ცოლს სვიმონამ.

— ხელამდინ ხომ შიმშილით მოკვდა, აბა რა ვაჭამოთ, ძუძუ მე არა მაქვს და რძე არსად გამაჩნია, აბა რა უყოთ ამ საცოდავს, ხომ ხედავ რა რიგათ ღნავის. გამოეზარდოთო, მერე როგორ? იქნება ძიძის დაჭერაც მოინდომო.— არ იშლიდა მართა ქრმის საყვედურს.

— დედი, ნუ ჯავრობ წამოიძახა ნენემ, მე გავიქცევი და ჩვენ მეზობელ ნინოს დაუძახებ მოაწოვოს, იმდენი რძე აქვს, იმდენი, რომ იმის ბავში ვერ ერევა და სულ ნიაღვარივით ექცევა.

— კარგი, შეილო, წადი დაუძახე, თუ არა სძინავს.— უთხრა მართამ თავის ქალს, ბავში ამოიყვანა, ფეხთან გახსნა და საშინლად შეპკივლა, ბავშვს გულზე ოქროს ჯაჭვით ძვირფასი თვლებით შეტყედილი ჯვარი ეკიდა.

— რა დაგეზართა, დედაკაცო, მიუახლოვდა სვიმონა ცოლს და რა დაინახა ძვირფასი სამკაული, თითონაც გაჰკვირდა. დიდება შენ-

თვის ღმერთო, ეს რა მოჩვენება მოხდა! ქურდობა დამაბრალონ, რა-
ლა მეშველება: რაღა მე ვიპოვე ვე დალოცვილის შვილი.

ამასობაში პატარა მაშო და იმის უმცროსი და-კალათს შინ-
ჯავდენ, იქ ჩალაგებულ ბავშვის ტანთსაცმელს ათვალეირებდენ
და ახლა იმათ მორთეს კივილი: დედა, ნახე, რეგებია, რეგები. ბექდე-
ბი, ბრასლეტი, პატარა ხატი, უყურეთ შიგ რა ლამაზი ქალის პატ-
რეტია. მართა და სვიმონა მთლად ცახცახებდენ შიშით და სინა-
რულით.

გარედან მოყინულზე ფეხის ხმა მოისმა. მართამ საჩქაროთ
ნიეთები შეინახა და ვითომ აქ არაფერიყო მეზობელ დედაკაცს ისე
მიეგება.

— ნინო, თუ ღმერთი გწამს, ერთი მოაწოვე ამ საცოდავს, ვინ
იცის, სამი დღეა, არა უჭამია რა. ნინომ სიამოვნებით გააძლო მშიერი
ბავში, გამოჰკითხა სვიმონას ყმაწვილის პოვნის ამბავი და საჩქაროდ
წავიდა.

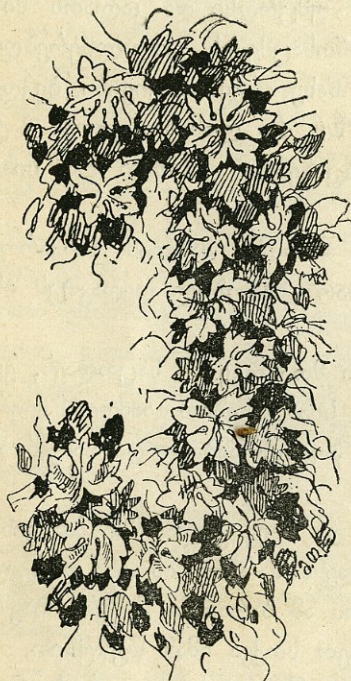
მართამ გამაძლარი ბავში შეჰკრა და ისევე კალათაში ჩააწინა,
საბანის დახურვის დროს შიგ ხელის ოდენა ბარათი იპოვნა და ხელ-
ში დალონებული ატრიალებდა: ვინ იცის ამ ბარათში სწერია ბავში
ვისიც არის და ჩვენ კი იმედებით ავიესეთ სთქვა იმან წუწუნით.

— დედი, აბა მომე ბარათი იქნება წავიკითხო, დარცხვენით
სთქვა პატარა მაშომ.

— აბა, აბა, ჩემო მწიგნობარო, სიცილით უთხრა მართამ.

მაშომ ჩათვლით წაიკითხა: ჩემ პატარას აღმზდელს! გიძღვნი
სუყველაფერს, რაც კი სულს აქეთ გამაჩნია, სახელად მოსე უწოდეთ.
როცა გაიზარდოს ეს ჩემი სახე გულზე დაჰკიდეთ, დეე ახსოვდეს
დედა, რომელმაც მაგის სიცოცხლის მიცემას თავისი სიცოცხლე
შესწირა. მელანია.

სვიმონამ ქუდი მოიხადა, მარჯვენა ხელი მაცხოვრის ხატისკენ
გაიშვირა და გრძნობით სთქვა. „ღმერთო გამაძლობ, რომ მეოთხე
შვილის შეძინებით მოწყალება მიბოძე და ის შიში და ვაგლახი,
რომ ჰერს თავზე დაგვაქცევდენ ახლა ამ ბავშვის მოწყალებით შეე-
ძლებთ შევიწარხუნოთ ეს ქოხი, რომლის დათმობაც ასე აუბედუ-
რებდა და აღონებდა ჩემს საწყალს ოჯახს.

მოსწავლე

გზამენებს რომ მოგრჩები,
 ჩემსას წაეალ მხიარული.
 ვიცი, იქ არ მომაკლდება
 ალერსი და სიყვარული,
 როცა აქეთ მოედიოდი,
 მამა ჩემმა დამაბარა:

„ოსტატი არ გააჯავრო
 „და იჯექი კლასში წყნარა.
 „აბა, შეილო, მომეხმარე,
 „იქონიე ბეჯითობა,
 „კარგის სწავლით გამახარე,
 „მამა შენი გენაცვლება.
 „იცოდე, რომ მზად მექნება
 „შენთვის კარგი საჩუქარი

„ჩოხა, ქული და ქამარი“.

ეს მითხრა და გადამკოცნა,
 სამგზის წალმა დამაბრუნა.

„წადი, შეილო“, მომაცხა,
 უცბად პირი მიიბრუნა.

ღეღა ღიღხანს არ მომშორდა,
 მთლად გადმომყვა კარ-მიდამო.

„იცელო და არ ისწავლო“.

მითხრა, მაგას ნუ იზამო.

„შეილო! სწავლის დაწყებისწინ,

„პირზე ჯვარი გაღისახე.

„გულით ღმერთსა შეევედრე,

„შემდეგ შენი საქმე ნახე.

„შენს უფროსს კაცს პატივეცი,

„ამხანაგთან იყავ ძმურად.

„უმცროსებთან ალერსითა

„და ყველასთან კი ერთგულად,
 „შენს თავს კარგა მოუარე,
 „რაც რომა გაქვს, არ დაკარგო.
 „იცოდე, რომ სირცხვილია,
 „არ გამოდგე, არ ივარგო.
 „დაწოლის დროს არ იფიწყო:
 „შვილო, პირჯვარს გადიწერდე;
 „მარჯვენაზე დაწვებოდე
 „და საყელოს გაიხსნიდე.
 „გიჯობს დილით ადრე ადგე
 „და ხელ-პირი დაიბანო.
 „ტანთსამოსი გაიწმინდო,
 „მაგრათ თავი დაივარცხნო.
 „შემდეგ ღმერთსა თაყვანისცე
 „და კლასისკენ გაემგზავრო.
 „კარგის სწავლით, ყოფაქცევით
 დედა შენი გაახარო“.
 ცრემლითა და წუწუნითა
 დამარიგა და მაკოცა.
 მითხრა: „შვილო, არ დაკარგო“!
 უხალთუნი ხელში მომცა.
 დედის ცრემლმა გული დამწვა,
 მეც ტირილი დავაპირე.
 მაგრამ თავი შევიმაგრე...
 სხეების შემრცხვა, არ ვიტირე.
 მე მშობელთა დარიგება
 მტკიცედ შემისრულებია.
 ჩემი სწავლა, ყოფა-ქცევა
 არ ვის დაუწუნებია.
 ამითა ვარ მხიარული,
 მივისწრაფი შინისკენა,
 ზარმაცსა და მშობლის ურჩსა
 ყველამ უთხრათ; ფუ! შერცხვენა.

კორტოხა.

რქიანი

(მოთხრობა ნადირთა ცხოვრებიდან)

ს., ოჰ, როგორც ცივა, ძელები შეეინება, ლამის კანკალმა ამიტანოს! მოწექ აქეთ, გენაცვალე, ე გვერდი მომაღე, რომ ცოტათი მანც გავთბე; თოვლს სომ ჰხედავ შევიდნ როგორ დაგვდის. ცოტა ხანში ისე დაგვთოვლავს, რომ აღარც კი ვხანდეთ. კიდე, კიდე, გენაცვალე! — სომ არ გეშინია სადმე გადავქანდე, ეს წიფელი ისე მაგრა დგას, რომ მე კი არა, მთის ზვაჳიც რომ მიაწვეს, ვერ დასძრავს.

დედალ შევლს სციოდა და თავის რქიანს ამხანავს იზატყებდა ისე ახლო.

— რა დროს სიციჳა. ქალო, გაეხმაურა რქიანი, ლამის შიშით გული გადმოძვარდეს. თოვლი ჩემს ზურგზე წყალდება სითბოსგან, ჩემი გული შიშისგანა დნება. რა ბნელი დამება, სომ ჰხედავ და რა ცივი და საზარელია. აბა, აქ რა ცუდ ალაგას დაუბინავდით.

გული სულ რადასაც შემომკენების, ქარის ხვივილი მტრის ფეხის სძიდ მეჩვენება. სის ტოტები რომ ცვივა, მე მგელი მკონია.

სსვა კი რა მოგვაგნებს ახლა, კაცი ამ დროს და ამ ალაგს ამისთანა ამიდში ვერ ამოაღწევს. მგელი მაშინებს, მგელი!

მკლის ხსენებაზე დედალი შველი სულ გამზა, სა-
ცოდვად დაიწყო კანკალი და თრთოლბ. ახლად მოა-
კონდა თავისი მდგომარეობა, ამოდენა თოვლი, ამისთანა
სიცვიე, გვერდობი, ფერდობი, უხეირო გზები, მშიერი მკე-
ლი, იმისი სისხლიანი თვალები, ბასრი კბილები და მას-
თან მარდი რბენა საწყალს სიცვიე სულ დაავიწედა. უფ-
რო და უფრო მოუმატა კანკალი, შიშისგან თვალები და-
აჭეიტა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მიადო წიფელს ეუ-
რი და დაიწყო სმენა.

დაიკვილა ბუმი შორს, ზედ მოუქცევველ ღრუვში, ვრუ
ტეემ რაღაც სასარგელი და შემაშფოთებელი ბანი მისცა.
შესტა შველი, გაეინა სისხლი. დაუგდო კიდევ ეუ-
რი. დაიკვილა კიდევ ბუმი და დაიარა იმისმა კვილმა
მღუძარე მთები და გულჩათხრობილი ტეეები. შეკრთა კი-
დევი შველი.

— მადლობა ღმერთსა, წაიდიდუნა შველმა, ბუ ეოფი-
ლა. ტეუილად შევმინდი. აგერ მოსტედა სმელი ტოტი სი-
სა. ლაწა-ლუწით ძირს ბარტყანი მოიღო, დათოვლილმა
ხეებმა ჩუმად გაუხმანეს. შეათრთოლა შველი, შიშით ევლში
წაეჭირა. უნდოდა ეთქვა რამე რქიანისათვის, მაგრამ შიშით
არაფერი სმა აღარ ამოუვიდა ევლიდან. დაუგდო ეური,
ნელი ქარი თოვლს ზემოთ ჰირზე შრიალებდა, ახლად
დადებულს და დაუსერქნავ თოვლს თევზის ქერქეჭვლასა-
ვით ურევდა ერთმანეთში. ტეის უფოთლო წვერებში გვე-
ლივით სისინებდა.

„ოჰ, ღამეჲ, რა ძნელი ხარ ჩემთვის, ნეტავი იცოდე, შენი გაუსვლელია რას მიძვრება, ხომ გათენდებოდი. დღეჲ, შენ მანც მოდო ძალით, თუ ღამე არ მიდის ნებითა. „ვეედრებოდა კანკალით შველი, მაგრამ უქამოდ არც ღამე მიდიოდა და არც სინათლე აჩენდა მთარს იქიდან რქის წვერებსა. ისიც თავის დროს თუ ელოდა.

ღამე გძელდებოდა, თმენა ძნელდებოდა შვლები-სათვის.

— ახ, ნეტავი ძალე გათენდეს, ძალიან მეშინია, არ ვიცო, რაღა? ამაღამ ამიგორდა შიშის გორგალი. აკი უძისოდაც ტყეში ვათენ-ვაღამებთ. შენ მაშინებ, რქიანო, შენა, მითხარ მანც, ძალე გათენდება თუ არა.

— ეს არის, ახლა არ დადამდა, ჯერ ხომ საღამოს ნიავიც არ ჩამდგარა, უზასუსა რქიანმა და თვითონაც რორგორდაც შემკრთაღმა, თითქოს ეური რაღასაც მოჰკრნო, ჰაერს ეური მიუშვირა. ქარმა ახალი თოვლი და სეებიდან ჩამონადენი ბარდანი*) შეაყარა ეურებში.

ბღუუ, ბღუუ, ბღუოდა და დასუსუნებდა ქარი.

— უუ! უუუ! აუუ! მოჰყვა ქარს სახარელი ღმუილი. რქიანი გაქვაგდა, სული შეუკუბდა და სუნთქვა გაუჭირდა.

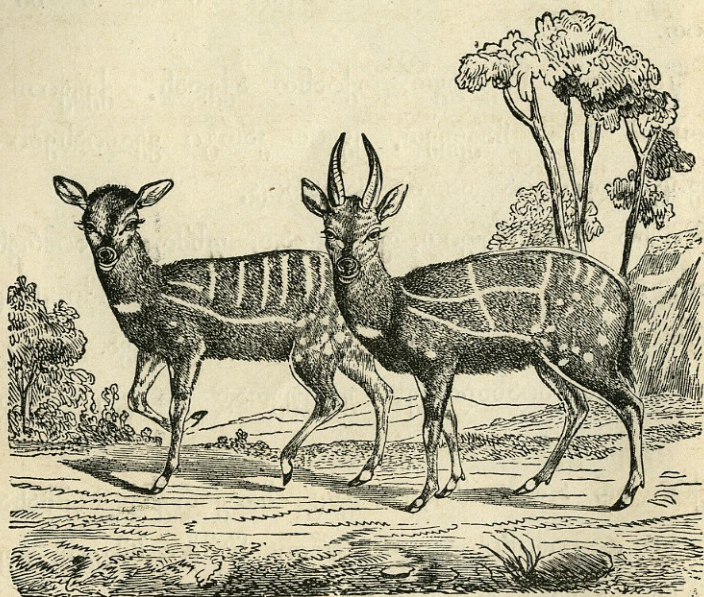
— აუუ, უუ! გაისმა წინა ხმის ზასუსად ჰაერში ახლა სხვა მხრიდან და ზირდაზირდა მთამ უგანასკნელს გაგძელებას და მოსცა ხმა— უუ! ღმერთო, გვიშველე! ღმერთო, ნუ დაგკვარავ! წაიბუტბუტეს ორივემ კულში.

*) ბარდანს ხეზუდ დამდგარს თოვლს ეძახიან, წვერივიო რო დაეკიდება ცოტებზე.

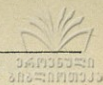
— გაიკონე? — უთხრა ხმის კანკალით რქიანმა დედა-შველსა.

დედაშველს თქმა რაღათ უნდოდა. იმან მხოლოდ ერთი ღრმად ამოიქმინა, მიეკრა რქიანსა და შეშლილივით დაებლიტა თვალები.

— რაღა ვქნათ, რქიანო, რაღა გვეშველება. სომ გაიგებენ რომ აქა ვართ, გაგებულებიც ექნებათ, იმატომ ვიშინებოვარ, ტოლს ეძახის, რომ უფრო ადვილად დაგვიჭირონ. რაღა ვქნათ გენაცვალე, რქიანო, მითხარი რამე, თორემ აქვე სული გამცვივა. რაღა ვქნათ“. რაღა ვქნათ!! ნეტავი დაგვხოცა მანც ერთადა, რომ იმათი საგლეჯი არ გავხდეთ; ვინ იცის, შენ სად შეგჭამენ და მე უშინოდ სად გამოძინდნენ. არ დამანებებ თავსა, რქიანო, არ გამეკ-

ცვივი განა? არ შემაჭმევ იმ სისხლის მსმელებსა, განა! გაუგებრად ემუდარებოდა შველი.

— სუ, აბა, დაუგდე ეური, ახლა მეორე მხრიდან რა მოდის, გესმის, შეერილან ერთად, თავს უშველოთ!

* * *

ერთს წამს ორივენი ფეხზე იდგენ. რაღა დაძინებდათ. მიჭეუდეს ერთმანერთს სურბები და გადაფრენ-გადაფრენაზე იყვენ. ტვის ბნელს გულში უცებ რაღაცამ დაიჭექა და ერთის ხრიალით ძირს კაიტყაპუნა. შეძინებულნი ფრინველი ამ ხმაზე წივილ-კივილით აფთხა და განქარებულნი შეიძალა სეების ფარდულ ტოტებში. დედალი ძველიც შესტა და დაბლა ფერდობზე უნდა დაშვებულყო, რომ რქიანს არ დაეჭირა. — დაიცადე, გენაცვალე, დაიმშვიდე გული, სად უნდა გადახტე მანდა, ხო კლდეზე დაილევი სადმე. ხე მოსტედა და იმან როგორ შეკაშინა. ისინი ჯერ შორს არიან. სანამ აქამდე მოვლენ, კიდევ თავს ვუშველით.

— წავიდეთ, წავიდეთ, რქიანო აქედან. ქვევით ჩავიდეთ, გორის ჰირს ჩავევით. ქვეით კარგი ველიანები არის, გასაქცევიც ადვილია და თავსაფარიც.

ორივენი ფესაკრეფით, ფთხილად, უხმოდ დაიმრენ ადგილიდან, შედგეს გორაზე ფეხი და შეჩერდნ. მისცა ცხვირი ჭაერს რქიანმა და დაუწყო ხარბად სუტვა. ერთგული ცხვირი მტრის სიანლოვეს უტეუვრად და გულადდ ეტყოდა.

ფიქრი არ არის, მოდი შენც, მოუბრუნდა ამხანაგს.

რქიანი და იმისი ტოლი ერთს წამში ხმლის სურგით სერზე დაეშვენ ჯანჯალით დაბლა ველებისკენ. ჰატარა ხანს შემდეგ ველების კვერდში თხილებსა და თხილებ შუა ფარდაგის ტოლა ცარიელ ადგილზე იდგენ რქიან-

ნი და იმისი ცოლი და სულს იღებდენ (ჭაყრს სუნავ-
დენ) აღმა დაღმა, მაგრამ ქარი აღმოსავლეთისა ჭქროდა,
ჩრდილო მხრისას რას გაიგებდენ.

* *

ამ დროს გორბსე, სადაც რქიანსა და ტოლს ჭქონ-
დათ წინათ ბინა, ორმა დაემენდილმა მკელმა ამოეო ცხვი-

რი. ერთს წამს შედგენ, რაღაც სუნი ეცათ და ერთმანერ-
თის მეჯობიას ჯორის წიხლებივით ტეუზად გადაეძვენ
შულების ნაწოლისკენ. შულების გამო საღერდელი აშლო-
დათ, ორივემ დაღებული ჰირები და დაკრეჭილი კბილე-

ნი და იმისი ცოლი და სულს იღებდენ (ჭაკრსა სუნავ-
დენ) ადმა დაღმა, მაგრამ ქარი ადმოსავლეთისა ჭქროდა,
ჩრდილო მხრისას რას გაიგებდენ.

* *

ამ დროს გორასე, სადაც რქიანსა და ტოლს ჭქონ-
დათ წინათ ბინა, ორმა დაემენდილმა მკელმა ამოყო ცხვი-

რი. ერთს წამს შედგენ, რაღაც სუნი ეცათ და ერთმანერ-
თის შემჯობიას ჯორის წისლებივით ტეუზად გადაეშვენ
შულების ნაწოლისკენ. შულების გამო სადერდელი აშლო-
დათ, ორივემ დაღებული პირები და დაკრეჭილი კბილე-

ბი გადიოლეს, იქვე ექნებათ ჰირის ჩაკემრიელება. მაგრამ მოსტუეუდენ და ორივემ ცხვირი წაჭყო თოვლში.

მარცხი თითქოს არაფრად ჩანგდოვო, ერთი მიბრუნდა წასასვლელად, მეორე კი გასწორდა, დაუწყო წინა-უკანა ფეხებით თოვლს თხრა და უკან უნა, თან თავისი სასარელი აუუუ,—გააბა თან მწვეტი ცხვირი მალლა აიშვირა და დაუწყო წუწუნა ცივს ჭაერს, თითქოს თავის ცხვირსა ჭკითხავს, სად წავიდენ შვლებიო. მერე თოვლში ჩაჭყო ცხვირი, რაკი ჭაერიდან ვერაფერი გაიგო და გაჭევა ცხვირით შვლების ნაკვალევს. მერე რაკი დარწმუნდა, რომ მართლა ძეგბლი არისო, თავი მალლა აიღო, ერთი კიდევ ჩასუნა, და გადასტა და გადასტა კვალდაკვალ შვლებისკენ.

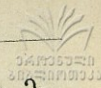
რქიანი ჭაერსა ჭსუნავდა, რომ ერთი უცებ შესტა და სამი თავდაყირა თავდაღმართსე გადაიარა, მაგრამ, მარდმა ფეხებმა არც აქ უღალატეს—ერთს წამს, ერთს თვალის (დასამსამებაში) დაფანჯაში ისევ ფეხებზე დადგა, თვალი მოჭკრა, რომ იმისი ამსანაგი ველსე გადასტა.

— მუნანსე, მუნანსე! დაღმა ცერად! მიაძანა რქიანმა და თან თვითონაც ცდილობდა მარჯვე საფრენისკენ გადამსტარიყო, მაგრამ ერთი მკელი სწორეთ იქ ამოუნდა, საითკენაც აპრობდა. მეტი ღონე არ იყო, უნდა ჩრდილოს ფრიალო ფერდობსე დაშვებულიყო, სანაც ადლსე მეტი თოვლი იღვა. გადასტა რქიანი, მიჭევა მკელიც. იმ დაღმართსე და ღრმა თოვლში რქიანი სულ ცხრა ადლსე ფრინავდა. დაბალ ბუჩქებს და კუნძებს თავსე გადაეგლებოდა. მკელი ერთი ნახტომით მოისწლიტა. მძიერმა მკელმა ვერ გაჭკრა კბილი, მაგრამ რაკი ჭხედავდა თვალით, რას მოეშვებოდა. ფერდობი თითქმის ჩამოათავეს.

რქიანს ერთი ნაფრენილა აკლდა და სევში გადასტებოდა, რომელსედაც დიდი საშეშე კზა მიდიოდა სევით სულ მთის კუდამდე და ქვევით სოფლის შარამდე. რაკი სევში ჩავიდოდა, ან ადმა წავიდოდა, ან დადმა. ამ ორს ფიქრობდა რქიანი, რომ უცებ ბეგს წაადგა სევისკენ გადაკიდებულს. გასაფხულსე მოვარდნილს წყალს ძირი გამოეთხარა ფერდობისათვის და რაც ოცი ადლის სიმაღლესე კრიანს კლდეს მიწა ძვროდა და ხეები და მცენარეები მდგარიყო სულ ჩამოხვავებულიყო, წყალს წაეღო და ახლა ტიტველი ფემოუკიდებელი ბეგი იდგა. რაღა დროს ფიქრი იყო, იშვირა რქიანმა ფეხები და გადაეშვა ძირსა. რქიანი მთლად თოვლმა დაფარა, თითქმის თავსედაც კი გადაეხარა. ეგ არისო, იფიქრა, ახლა კი დავრჩი ლუკმად მკელსაო. ვაჭთუ ფეხებმა მიღალატესო. მაგრამ იმისათვის არც ახლა და არც წინათ ფეხებს აროდეს არ ეღალატნათ. ამ ფიქრს თვითონაც თან ამოჭყვა რქიანი და გადასტა გზასე. ამ დროს რქიანის სემოთ თოვლიდან მკელიც ამოძვრა და შველი სოფლისკენ დაეშვა.

* *

ჭეფენ სოფელში ძაღლები; ერთი ამბავი, ბრძოლა და გნიოსი აქვთ. კივიან კაცები. შეშინებული ძაღლები კარებს მისწოლიან ზურგით, თან აწევიან, უნდათ შეამტვრიონ, შევიდენ სახლში, თან იუფებიან, ეგები ზატრონმა გაიღვიძოს და გამოკვეშელოს მანცაო. მაგრამ ზატრონი ეურს არ იბერტყავს, იცის, რომ საიძისო არა უჭირთ რა. დალოცვილი ძაღლი ჭრელია კი მკლებს ორს ვერსე გაჭეოლია. იმას მკლები ვერაფერს უხამენ, ბევრჯელ შემოერთვენ ალყად გარსა, მაგრამ გადასტა თავსე

და გამოექცა. ერთ მკელს სო არ გაუშვებს ცოცხალს. მაშინვე დახრჩობს. იმის ზატრონს მწარის ბეგრჯელ გაუყინია ჭრელიას დაღრჩობილი მკლის ტვაჳი კახეთს მროსაზე.

ასლაც მწარია ამდგარა, აუნთია ცეცხლი, გაუღია კარები, რომ ძაღლი სინათლეს ჰხედავდეს ზატრონის სახლში და გულად იყოს.

— ძალიან შორს გაჭყვა ჩემი ჭრელია, სთქვა მწარია, მკლებმა კი არ დაიჭირონ. მაგრამ ზასუსი კი არავის მიუცია, რადგან მარტო იმას ეღვიბა. შებრუნდა სახლში, დაჯდა კერასთან და დაუწყო ჭრელიას ლოდინი.

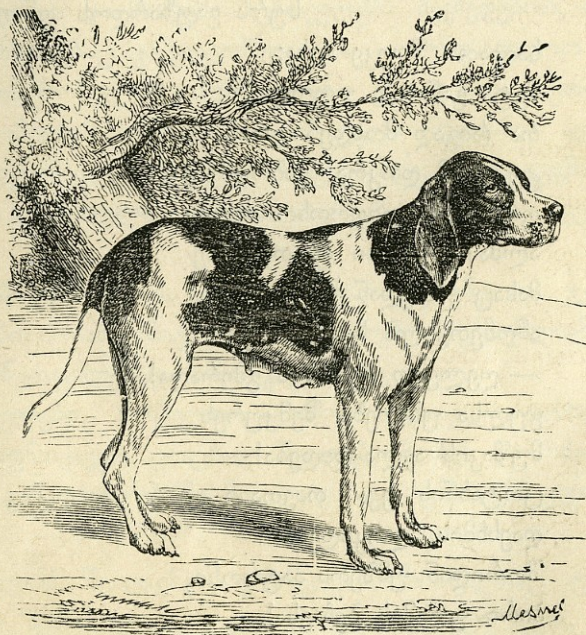
* *

ამ დროს რქიანი, ორი შველი და ძაღლები საყანურებზე ამოვიდნენ. დაღალულა, რქიანიც, მაგრამ არც მდევარია დასვენებული. მუდამ წამს ელის რქიანი გაგლეჯასა და გულმწუნარე იკონებს თავის ტოლსა. ვინ იცის ის გაგლეჯეს კიდევ, იმისი ძვალიც აღარსად არის, მე კი ცოცხალი ვარ და სიკვდილს გაურბივარ, რადღა მინდა უძისოდ სიცოცხლე. იმასა სჭამდენ, ვინ იცის და მე კი ვერა ვშველიდე. ეჭ, შემჭამონ ბარემ, შემჭამონ. რადათა მტანჯვენ. ამ დროს შენიძნა მწარის სახლის კარებიდან ნათელი. კძლად სვეტად გამოწოლილიყო ბნელს დამეში, თეთრი სინათლე თეთრს თოვლზე, თითქოს გაჭირვებულს ხელს უწვდისო. სინათლისკენ, სინათლისკენ!.. ის მიხსნის, იქ არის ხსნა. გაუელვა რქიანს აზრმა. იქითკენ, იქითკენ! ფესები თითქო არ ემორჩილებოდნენ საიქაოდ, მაგრამ თვითონ დებსად იქითკენ გასწია. იქ კაცი დგას ის მკ-

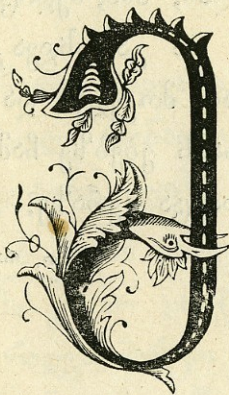
ლებს არ შემაჭმევს, დამისნის ამ მოსისხლეებისგან. რაც უნდა იეოს, ის კაცია, მკელი სომ არ არის, მიშველის.

— ვენაცვალე შენს მოსვლას, აბა, ბედიც ამასა ჰქვიან, შესძახა განარებულმა მწარია და გადუსდვა კისერზე სანჯლიანი სელი. დაღალულა, არ მოკვდეს და გაუყარა ეელში სანჯალი. რქიანს ოფლიანს ებებსე ჩამოგორდა ცხელი ცრემლები და უსულოდ წაიქცა კერასე.

თ. რაზიკაშვილი.

გ ა ზ ა ფ ხ თ ლ ი

იწა დანამა შხაპუნამ;
 მოვიდა წვიმა ნელია!
 იფეთქეს კოკორ-კვირტებმა,
 მოიწყო ყანა-ველია!
 ბალახს თავს აზის აღმასი,
 ძირს ჩაჰკირკიტებს ღეროსა;
 სურს გაუზარდოს ფოთოლი,

ხალათი შეუკეროსა;
 ნეტა განახათ ჯეჯილი,
 რა რიგად მოხდენილია!..
 ქუეყნამ დაჰკრა, გაბრწყინდა,
 ფიცხლავ გაიფრთხო ძილია;
 აღმას-ცვარები ფოთლებზე
 მასაც უსხედან ხშირად;
 ამოხეთქილა მიწიდან,—
 — ღელვით ზეარბის გმირადა!..
 გულსა უხარებს შემყურეს
 მუშაკის ავლა-დიდება!..
 ცოტახნის უკან თავთავი
 დაესხმის, დაიკიდება!..
 შორიდან უმზერს პატრონი,
 პირი ულიმის ბეჩავსა!..
 ეტყვის: „გაკურთხოს უფალმან;
 მომესწარ სულზე ბედშავსა!..“

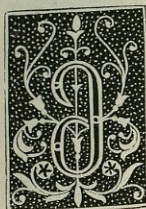
წყევია.

სურათები

ფრ ნველთა ცხოვრებიდან.

I

ზაწაწკინ ტელა და უშკელებელი ფრინველები.

ეტად მრავალ-ფეროვანია ეს დალოცვილი ბუნება! კიდევ იმიტომაც, რომ ვერვინ იკლავს ხოლმე სურვილს ბუნების სურათების ცქერით. —

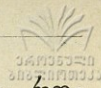
ჯერ მარტო ცხოველების სამეფო რომ გადაეთვალიეროთ, რომელსაც ფრინველებიც ეკუთვნიან, იმდენს სხვა-და-სხვა ჯიშის და მოდგმის ცხოველებს შევხვდებით, რომ მათი სახელების დახსოვებაც კი გაგვიძნელებდა, — თუნდ ავიღოთ მხოლოდ ის ცხოველები, რომელთაც სერსუპიანის ეწოდებათ. ასეთი სახელი მეცნიერებმა იმიტომ უწოდეს, რომ ყველა მათგანი, ადამიანიდან დაწყებული ფრინველებამდე და თევზებამდე, ერთ გვემაზე (პლანზე) არიან აშენებული — ყველას ხერხემალი აქვს აგებულობის საძირკვლად.

ჰო და, აბა, მარტო ეს ხერხემლიანები გავშინჯოთ. ჯერ ესენიც კი ათასნაირები არიან, ამიტომაც მეცნიერებმა ხერხემლიანი ცხოველები ხუთ განყოფილებად ანუ კლასად გაყვეს.

ის ცხოველები, რომელთაც თბილი წითელი სისხლი აქვთ, ფილტვებით სუნთქავენ, ცოცხალ შვილებს შობენ და რძით იკვებებიან, ზიჯკულ განყოფილებაში მოაქციეს და უწოდეს კლასი მუშუ-მწოვართა. —

მეორე კლასს შეადგენენ, ფრინველები, რომელთაც ტანი ბუმბულით აქვთ შემოსილი, თბილი წითელი სისხლი აქვთ, ფილტვებით სუნთქავენ და მათი მართენი (წიწილა — ბარტყები) კვერცხებიდან გამოიჩეკებიან ხოლმე.

მესამე კლასში მოჰყვენ ქვეწარმავლები — კუ, ხელიკი, ხეთიქი (კროკოდილი) და გველები. ამათ ყველას ცივი სისხლი აქვთ, ფილტვებით სუნთქვენ და ფრინველებივით კვერცხებიდან გამოიჩეკებიან ხოლმე.

მეოთხე კლასს შეადგენენ ცხოველები წყალ-ხმელეთისანი, რომელთაც წყალშიაც შეუძლიათ ცხოვრება და ხმელეთზედაც, მაგ. ბაყაყები, სალამანდრა და სხვ... ამათ ცივი სისხლი აქვთ, პატარაობისას ჯერ ლაყუჩებით სუნთქავენ და მერე ფილტვებით. — მრავლდებიან ქვირითით და ცვალებას (გარდაქმნა) აქვთ. მაგ. ბაყაყის თავკვატუშა, ქვირითიდან გამოვა თუ არა, ვიდრე ნამდვილ ბაყაყად იქცეოდეს, ოთხ-ხუთჯერ იცვლება. ამას გარდაქმნა ჰქვია. —

მესამე კლასი შესდგება თევზებისაგან, რომელნიც უმთავრესად იმითი განირჩევიან დანარჩენ ხერხემლიან ცხოველებიდან, რომ თევზები გამუდმებით წყალში ცხოვრებენ, ლაყუჩებით სუნთქავენ წყალში განზავებულ ჰაერს და ქვირითით მრავლდებიან. (ქვირათა, იგივე კვერცხია, მხოლოდ ცილა და ნაჭუჭი არა აქვს).

აი, უმთავრესად ასე განიყოფებიან ხერხემლიანი ცხოველები, მერე რა, განა ამითი თავდება საქმე? სულაც არა. ახლა კიდევ ყველა კლასი ცხოველებისა რამდენიმე ჯგუფებისაგან შესდგება და ყველა ჯგუფს თავის წარმომადგენელი სხვა-და-სხვა ცხოველები ჰყავთ. მაგრამ დავანებოთ თავი ამ ჯგუფების ჩხრეკას, თორემ ისეც ავცდით ჩვენს საბაასო საგანს და ფრინველების ამბები დავგრჩება.

შემდეგში კი როდისმე მაინც ჯგუფებიც უნდა გავიცნოთ. რადგან ძრიელ საინტერესოა არიან. მაგალითად განა ღირს-საცნობი არ არის, რომ მაიმუნი, ლამურა, ძლარბი, დათვი, ძალღ-თევზა (Тюлень), კურდღელი, აქლემი, ღორი, მარტორქა და დიდი უშველებელი სპილოც, ყველანი ესენი ცოცხალ შეილებს შობენ და რძით კვებავენ. მაგრამ საინტერესოა კი უფრო ის არი, რომ თევზთა-მსგავსნი ვეშაპებიც ცოცხალ შეილებს აჩენენ და რძით კვებავენ. წარმოიდგინეთ, რომ აწინდელ მეცნიერებს კი თევზის მსგავსი ცხოველები თურმე ნამდვილი თევზები ეგონათ, რადგან გარეგნობით თევზს ძლიერ ჰგვანანო და გამუდმებით წყალში ცხოვრებენო.

აბა, სადაური თევზები არიან, როდესაც ეს მეორე საუკუნეა რაც მეცნიერებმა დაამტკიცეს, რომ ის უზარ-მაზარნი ცხოველები (Китъ, Кашалотъ), რომელნიც უწინ თევზებად მიიხნდათ, ცოცხალ შეილებს აჩენენ და რძით კვებავენ. ამათაც, როგორც სხვა ყველა ძუ-ძუ-მწოვარ ცხოველებს სისხლი თბილი წითელი აქვთ და ფილტვებით სუნთქავენ, რისთვისაც წყლიდან მალ-მალე ამოყოფენ ხოლმე თავს ჰაერის შესასუნთქად.

ვიდრე ფრინველების ამბებს მოგიტხრობდეთ, ისეთი რამ ცხოველი უნდა გამოგნახო, რომ ფრინველიც იყოს და მხეციც. აი ამიტომაც გული არ მიძღებს, რომ ერთი საკვირველი ამბავიც არ გიამბოთ. ავსტრალიაში ერთნაირი ცხოველები ცხოვრობენ, რომელთაც მეცნიერებმა ფრინკელ — მსკენი უწოდეს, რადგან გარეგნობით და შიგნეულობითაც ფრინველებს ძლიერ წააგვანან. მაგალითად ისკანისკარტა ფენბანლიანია, როგორც იხვი და ნამდვილად ისეთივე ნისკარტი აქვს როგორც იხვს. — უკბილოა და ფრინველივით არც ყურები ეტყობა, თვალებიც ფრინველებს მიუჯავს. ეს ფრინველ-მსგავსნი ცხოველებიც (იხენისკარტა და ექიდნა) ძუძუმწოვართა კლასს ეკუთვნიან, რადგან ცოცხალ შვილებს შობენ რამდენსამე ერთად, რომელთაც რძითა კვებავენ, თუმც კი ძუძუები სულ არ ეტყობათ.

ამასობაში პირველ კლასის (ძუძუმწოვართა) ჯგუფები გადაეთვალისწინებოდათ კიდევ. ახლა კი დავანებოთ თავი დანარჩენ ცხოველებს და ავიღოთ მხოლოდ ფრინკელები და ნურც ფრინველების ჯგუფებს გამოვეკიდებით, თორემ ძრიელ შორს წაველთ.

თქვენ შემდეგშიაც შეიტყობთ, რომ პირველ ჯგუფს ფრინველებისას შეადგენენ — 1) მოჩუხაღი ფრინკელები; 2) მტაცებელი ფრინველები, 3) ჩიტებს ჯიშისანი, 4) ხემძვალა, 5) ქათმისანი, 6) გუბუბების ფრინველები და შემდეგ ჯგუფს შეადგენენ წყალში მცურავი ფრინველები. —

ამ ჟამად კი მე მხოლოდ მსურს ორი კითხვა მოგცეთ:

1) აბა, გამოიცანით და დამისახელოთ ყველაზე ჰატარა ფრინკელი რომელია?... ჰო, ვიცი, ვიცი, რის თქმაც გინდათ. თქვენ მიზასუხებთ დამემსჯინა: ჩიტო ყველაზე ჰატარა არისო, თუმცა მართალი ხართ, მაგრამ წარმოიდგინეთ, რომ მე ბუხის ტალა ჩიტის ამბავი უნდა გიამბოთ.

ამერკა — საკვირველებათა ქვეყანაა. აი, სწორედ ამ ქვეყნის სამხრეთ ცხელ ადგილებში ცხოვრობენ ჰაქსინტელა ფრინველები, რომელნიც ჩიტის ჯიშს ეკუთვნიან და ისეთი ლამაზები არიან, რომ ვერც ერთი ჭრელი პეპელა სიშენიერით მათ ვერ შეედრება. სიდიდით ზოგი ბელურა ჩიტის ოდენაა, ზოგი პეპელას უდრის და

ზოგი კი ჩვენი ოთახის ბუხს ძღვივს გადაემატება. ისპანიურად, ამგვარად შეენიერ ფრინველს კოლიბრი ეწოდება და ქართულად კი შეიძლება უწოდოთ—ბუზ-ჩიტა ანუ ჩიტ-პეპელა.—

ზოგიერთა კოლიბრი ისეთ ფერად-ფერადათ არის აკრელებული რომ ალტაცებაში მოხვალთ: რა თვალს და მარგალიტს იტყვიით და

რა ძვირფას ქვეებს, რომ იმათი ფერები იქ არ იყვენ არეული, თითქოს ლალი, ზურმუხტი, იაგუნდი, ფირუზი, ალმასი, ბრილიანტი ამეთისტო და სარდიონი სულ ზედ შეუყრიათო. ისეთ ნაირად ბრჭყვიალებენ, კრიალებენ და აჭრელებულნი არიან ათასს ნაირ ფერის ზიზილ-პიპილათი, რომ მზიან დღეში კაცი თვალს ვერ გაუშტერებს. საკვირველი კი ის არის, რომ ასე შევნიერად, ფერად-ფერადათ შემკობილი ლამაზი ჩიტები ან გაჯაბენ და მთელი დღობით კი პეპელებივით. დასტრფიალებენ და ჭიკჭიკით დაჰხარაიან ყვავილებს და ბუჩქებს. გძელი წვრილი ნისკარტი და შუაზედ გაპობილი ძაფის სისხო ენა, თითქოს განგებ აქეთ მოწყობილი, რომ პეპელებსავეთ ხან ერთი ყვავილიდან ამოწუნონ ტკბილი წვენი, ნექტარი და ხან მეორიდან. მაგრამ ზოგჯერ პაწაწკინტელა მწერებს და ბუზებზედაც ნავარდობენ. მეტის მეტი ცოცხალი, მალხაზები არიან პეპელა-ჩიტები, ერთ წამს თავის ქერქში არ დადგებიან, ან ერთმანეთს ეჩხუბებიან, ან ყვავილებს დაჰხარაიან და თაფლს ეძებენ.

შესანიშნავია აგრეთვე ამ ბუზისტოლა ჩიტების ბუდეები. ის განგებ ისეთს ალავს გამოჩნახეს, რომ მის ბუდეს ვერც გველი მიუდგეს და ვერც მაიმუნებმა იპოვონ, აგრ დახედეთ სურათს წვრილ ტოტზე ჩამოკიდულია ბუზი-ტელა ჩიტის ბუდე. მერე რა გგონიათ რამოდენები უნდა იყოს მათი კვერცხები—დედალი ჩიტი სულ ორ კვერცხს სდებს რომელნიც სიდიდით მუხუდოს ტოლა არიან. ბარტყებს საშინელის სიმამაცით იცავენ მტრისაგან.—ბუზების მეცნიერს გამოჩენილ ბრემს, მთელი მოთხრობა აქვს აღწერილი ამ ყველა ფრინველთა შორის პაწაწკინტელა და უშეწინიერეს ფრინველების ცხოვრებაზე.

აბა, ახლა გამოიცანით და დამისახელეთ ყველაზედ დიდი, უშეწინიერესი ფრინველი რომელია? თქვენ, რასაკვირველია, მეტყვიით სირაქლემო, ან ორბი, ან სეაეიო. ერთის მხრივ სრულებით მართალი ხართ.

მფრინავ ფრინველთა შორის სიდიდით ორბს ვერც ერთი ფრინველი ვერ შეედრება. ამერიკაში ანდის მთების ორბი, ანუ ამერიკული სეაეიო, როცა ფრთებს გაშლის, სიგძით ორ საყენამდის უდრის ე. ი. თითო გაშლილ ფრთას საყენის სიგძე აქვს. ხოლო რაც შეეხება ძალას, ორბი ისეთი ღონიერია, რომ დიდი ცხვარი და თუ გინდ ხბოც გაუჭირვებლივ შეუძლია აიტანოს ჰაერში, ზოგი-

ერთი მონადირეები იმასაც კი გვაჯერებენ, რომ ორბს შეუძლია ძროხაც დასძრასო. მართლაც და შესანიშნავია; ორბის ფრთების ძალა, თურმე შეიდ-რვა ვერსის სიმაღლეზე აღის ცაში, ასე რომ ყვავის ტოლა ძლივს-ლა სჩანსო. თუმცა ორბნი ხშირად თავგამოდებიათაც ებრძვიან მონადირეებს, როცა იგინი ორბის ბუდეს შლიან, მაგრამ საზოგადოდ შემჩნეულია, რომ როგორც ყველა სვაფი, ორბნიც ვერაფერი მამაცნი ბრძანდებიან.

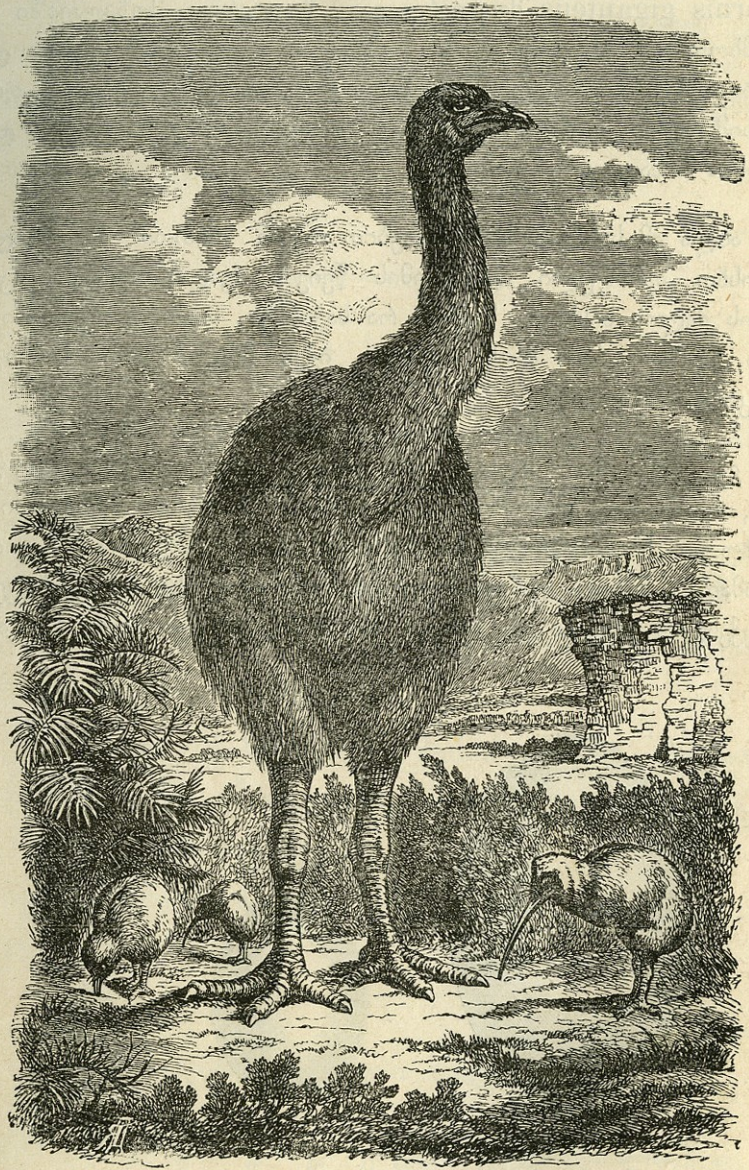
მურიანე ფრინველთა შორის ორიოდე უშველებელი ფრინველიც ვიცი, რომელნიც ზღვებში ცხოვრებენ. მაგალითად ზღა-ტოროსი ბატის მსგავსი ფრინველია, რომელიც სამხრეთ ზღვებში დასურაობს და მხოლოდ თევზებით იკვებება. როგორც შავ ან კასპიის ზღვაში გინახავთ ერთნაირი თეთრი ფრინველები, რომელნიც გემებს დაედევნებიან ხოლმე, ისე ალბატროსია იმ ზღვებში, მაგრამ ალბატროსის გაშლილი ფრთები სიგძით ორ საყენსაც გადაემატება, მაშასადამე წარმოიდგინეთ თითონ რაღა სიდიდისა უნდა იყოს. რაც უნდა დიდი ქარიშხალი და საშინელი ღელვა იყოს, ალბატროსს ისეთი ძალა აქვს ფრთებში, რომ ეს ამოდენა ფრინველი თავის თითო საყენიან მძლავრ ფრთებით შუაზე აპობს ყოველივე დაბრკოლებას და ვერავითარი ღელვა წინ ვერ აღუდგება მის გაქანებულ ფრენას.

მაგრამ ყველა ეს ზემო ნათქვამი ფრინველები ორბი, სვაფი, ზღვის ალბატროსი და ფრელატი უშველებელნი არიან მხოლოდ მაშინ, როდესაც თავიანთ მძლავრ ფრთებს გაშლიან. ხოლო თუ გვინდა უშველებელი ფრინველები გავიცნოთ ტანის სიდიდით და სიმაღლით, მაშინ უნდა დავანებოთ თავი მფრენაზე ფრინველებს და გადავთვალეოთ მოწებუნადი ფრინველები. მაგალითად სირაქლემას, ტანის სიდიდით ვერა ფრინველი ვერ შეედრება. სირაქლემა სიმაღლით ერთი საყენია და კიდევ ერთი მტკაველიც მეტი, რო ვიანგარიშოთ მიწიდან თავის ქაჩრამდე, მაშასადამე ძლიერ ძნელად იპოვით სირაქლემის სიმაღლე კაცს და ისიც ცირკებში საჩვენებელი გახდება. სიმძიმით სირაქლემა ათ ფუთამე იწონს და ისეთი ღონიერია, რომ ერთხელ ბ. ადანსონმა აფრიკაში ორი ზანგი შესვა სირაქლემაზე და ისეთი გაქანებული სირბილით წაიღო სირაქლემამ ეს ორი კაცი, რო გაქნებული ცხენი ვერ დაეწეოდა.

მოწებუნად ფრინველთა შორის სირაქლემას შემდეგ დიდრონ ფრინველებად ითვლებიან ნანდუ, ანუ ამერიკული სირაქლემა, მერე

ავსტრალიის კაზუარს და სხვ., რომელნიც სიმაღლით საყენზე
ტა ნაკლები არიან.

მაგრამ რას ბძანებთ? რა სათქმელები არიან ან სირაქლემა ან
სხვა ზედ ჩამოთვლილი ფრინველები, ან ოთხიოდე საუკუნის წინეთ

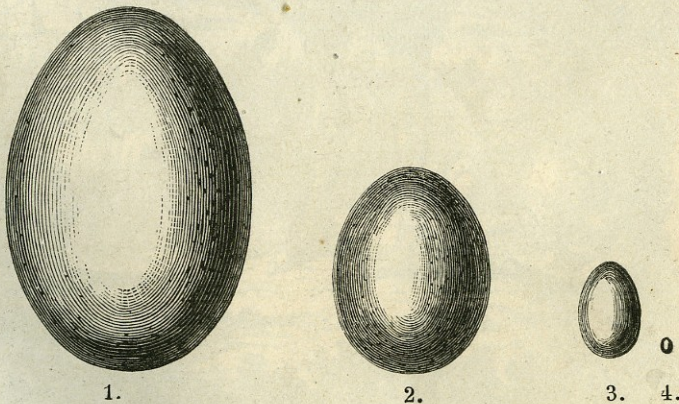
ახალზელანდიაში, მართლაც და ისეთი ლუწველებელი, ფრინველები
ცხოვრობდენ თურომე, რომ სირაქლემა, ანა, რა სათქმელია ან რა

საკადრისია. სირაქლემმა იმ ფრინველთან ისეთივე გამოჩნდებოდა როგორც პატარა ბავში ვეებერთელა ვაჟკაცთან.

ამ გასაოცარ სიდიდის ფრინველს სახელად შაა ეწოდებოდა, ანუ *Dinornis giganteus* მეცნიერულად. ზოგიერთა მუზეუმებში ამ ჟამალ მხოლოდ ამ ფრინველის ჩონჩხი-ლა აქვთ მართული და ამ ჩონჩხით შეიტყობთ, რომ ის მართლად და უშველებელი ფრინველი სიმაღლით თვაჩმეტი ფუტი ე. ი. თითქმის ორი საყენი და ორი არშინის სიმაღლე ყოფილა!

ახლა ამ სიმაღლის შედარებით თქვენ თითონ წარმოიდგინეთ რამსისხო ფრინველი იყო: იმის წვივის ძვალი თურმე კაცის ბარძაყის ძელის სისხოა. მაგრამ რა საჭიროა, ავერ დააკვირდით სურათს და შეედარეთ შაას სიმაღლე, იქვე მდგომ ერთ სართულიან ქვითკირის შენობას.

ეგ კიდევ რაა. მადაგასკარში უწინ ერთნაირ ფრინველსაც უცხოვრია, რომელსაც ეპიფანისი ეწოდებოდა. პარიჟის მუზეუმში აქვთ შენახული ხსენებულ ეპიფანის კვერცხი, რომელიც შეგიძლიათ ამ ჟამათაც ნახოთ. ეს უშველებელი კვერცხი, სირაქლემის კვერცხზე ექვსჯერ დიდია და ზემოდ რო პაწაწინტელა ჩიტი გაგაცანით

კოლიბრი, ანუ ჩიტ-პეპელა, ამ ბუზიტელა, ჩიტის თორმეტი ათასი კვერცხი რო ავიღოთ ძლივს უდრის ეპიფანის ერთს კვერცხს.

ქათმის კვერცხი კიდევ ას-ორმოც-და-ათი უნდა, ამ ეპიორნის კვერცხს თურმე ისეთი მაგარი, სქელი ნაჭუჭი აქვს, რომ ჩაქუჩით ძლიერ, გასტეხავთ.

ავერ ნახატზე წარმოდგენილია შედარებითი სიდიდის კვერცხები, პირველი მადაგასკარის ფრინველის ეპიორნის კვერცხია, მეორე სირაქლეძისა, მესამე ქათმისა და მეოთხე კოლიბისის ანუ ბუზიტოლას ჩიტისა. ახლა თქვენ თითონ შეადარეთ და წარმოიდგინეთ რამდენად მრავალფეროვანია, დალოცვილი ბუნება.

ილიკო.

ბებინის სათვალეები

ბებია ჩემი თავის სათვალეებით რომ დამაცქერდება, მანვე შემატეობს ცუდლუტობას და მეტყვის:

— შენ ცელქობას თვალეებზე გატეობო!

მეც ხან გვერდზე მივიბრუნებ სახეს, ხან ძირს დაუძვებ, რომ თვალეებში არა ამოიკითხოს რა, მაგრამ ის მანც უველაფერს მიმიხვდება.

ამას წინეთ მე ჩამოვიცვი ბებიას სათვალეები და მინდოდა ახლა მე ამომეკითხა იმის თვალეებში,— ვუცქერო, ვუცქირე და ვერა შევატყერა.

თურმე ძარტო ბებიას ცოდნია ჩვენ თვალეებში ამოკითხვა.

გულ-კეთილი ხალიფა.

ერთი ხალიფა იყო გათქმული გულ-კეთილობით. მისი სახლი უოველთვის გლახაკებით სავსე იყო. უველას გულ-უნებად არჩენდა.

ერთხელ უთხრეს იმ ხალიფას:

— შენისთანა, გულ-მოწებალე იშვიათია ქვეყანასე! ამა-
 სე ხალიფამ უხასუსხა: ჩემი მოწებალება სოკჯერ არ გა-
 დისო. ერთხელ დიდი სადილი გაუმართე გლახაკათვის
 და იმ დღესვე მომიხდა ქალაქ კარეთ გასეირნება. უეცრად
 დავინახე ერთი საწვალდი კაცი, რომელიც აგროვებდა ეკა-
 ლას და ჭამდა. მივედი და უთხარი:

— რატომ არ მიდინარ ხალიფასთან; იქ დღეს დიდი
 სადილია გლახაკათვის-მეთქი.

— ვისაც თავის ოფლით შეუძლია ჰურის ჭამა, რად
 წავა ხალიფას სადილსეო—მიხასუსხა ამაყად საწვალმა.

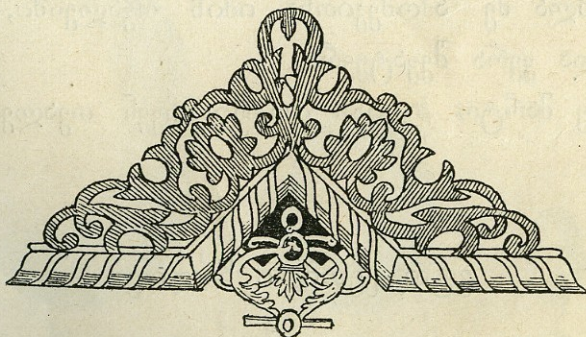
აღალმართალი პასუსი

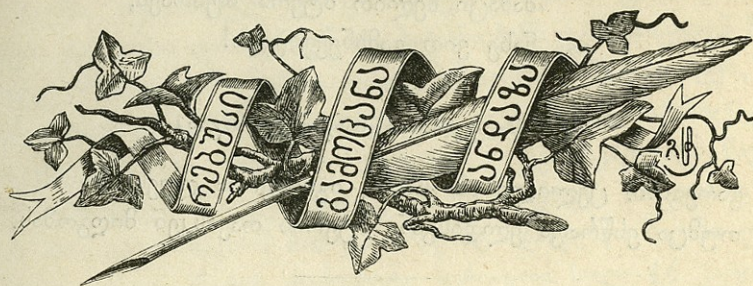
ზატარა ნუცას მისცეს თაფლი და ჰური.

ზატარა ხანს უკან ნუცამ მოითხოვა კიდევ,

— გეყოფა შვილო, რაც მოგეცა! უთხრა დედამ.

— მე კი არ შემიჭამია თაფლი, ჰურმა შესწუწნაო,
 უხასუსხა ნუცამ ალალ-მართლად.

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი

1. კაცს რო კაცი ეჯავრება,
სიტყვა ჯლაყა-ჯლუყიაო,
და ჭამა ჭლაპა-ჭლუპიაო.
2. ცოტას მხენელი და მთესველი მეუფეს ემღურებოდა.
3. ვინ მოჰკლა ხარი, ირემი, ვინ არაკრაკებს კულასა.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

(წარმოდგენილი დ. ნახუცრიშვილისაგან)

სელია, სელია, ყოველ წამს სველია,
უიმისოთ არ ვარგხარ, თუ აიღე ხელია.

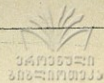
მამა კაცი ვიყავი, დედაკაცად მაქციეს;
შვილი არა მყოლია, გამდლად გადამაქციეს.

ყმაწვილის სასარგებლო ვარ და მისგანვე განწირული,
თავსა მჭრის, რომ გამომიჩნდეს დაფარული შავი გული.

ხ მ ა

(წარმოდგენილი მ. ლელაშვილისაგან)

ვიგომ გაიძრო ხანჯალი,
მოხუცი ვაგმირებულა,

მამაცი ხელით მტერს მუსრავს,
ნახე ვით გამხნეებულა!

(წარმოდგენილი ცხინვალიელისაგან)

გარეგნათ ცელილი ამ ჟამათ, იგივე ერია დღესაცა,
თუმცა ესწრაფა ელდისგან, მტერის თავისკენ მიდგომას.

ა ნ ა გ რ ა მ მ ა

(წარმოდგენილი მისგანვე)

თავიდან ნაცვალ სახელი,
ბოლოდან ყვაევილთ სახელი.
აბა შუა სანი ჩასვით,
ენახოთ მაშინ რა გამოვა?
თავიდან რიცხვის სახელი
ბოლოდან ნაცვალ სახელი.

მატემატიკური გამოცანები

(წარმოდგენილი მისგანვე)

1. რამდენ ციფროვან რიცხვებს აქვთ შემდეგი თვისება? დასწერეთ რომელიმე სამებარი რიცხვი, მოუწერეთ ისევე ის რიცხვი უკულმა. (ბოლოდან) დაწერილი და გამოაკლეთ ერთი მეორეს, შეჭველად მივიღებთ იმისთანა რიცხვს, რომლის ჯამი იქნება ყოველთვის 18.

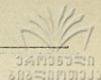
2. — ერთ ბაღს ყარაულობდენ 24 კაცი. ამ ბაღს ჰქონდა რვა საყარაულო — კუთხეებში და ყოველ მხრივ შუა ალაგას. ბაღს ხშირად ესხმოდენ ქურდები ოთხი მხრიდან, მაგრამ ეს ოცდა ოთხი კაცი ისე ოსტატურად დგებოდენ საყარაულოში, რომ მათი რიცხვი ყოველთვის მეტი გამოდიოდა ქურდების რიცხვზე და ამიტომ ქურდები ვეღარ ბედავდენ თავ დასხმას. პირველად მოვიდა საქურდლად 28 კაცი თითო მხრიდან შვიდი კაცი, მაგრამ იმათ დახვდათ ყოველ მხარეს რვა რვა ყარაული. წაყვინდნ ქურდები უკან, იშოვეს კიდევ ოთხი კაცი და თითო მხრიდან მოვიდა ბაღში რვა კაცი, მაგრამ

ახლა ბაღში თვითოეულ მხარეს დახვდათ ცხრა ცხრა ყარაული 36 კაცი. ქურდები დაბრუნდნენ და პატარა ხანს უკან მოვიდნენ 36-ნი თვითოეულ მხარეს ცხრა ცხრა კაცი. მებაღეები შემოვიდნენ, დალაგდნენ საყარაულოებში ისე, რომ ეს 24 კაცი ეჩვენენ ორმოც კაცად თვითოეულ მხარეს ათ ათი ყარაული. უკანასკნელად წავიდნენ ქურდები და კიდევ იზოვეს ოთხი კაცი და მოვიდნენ 40 თითო მხარეს ათ ათი კაცი; მაგრამ მათ გასაოცრად დახვდათ ბაღში უფრო მეტი თვითოეულს მხარეს თერთმეტი ყარაული სულ 44 კაცი.

— როგორ ეწყობოდნენ ეს 24 კაცი ისე, რომ ქურდებს, პირველად ეჩვენენ 32 კაცად, მეორეთ 36-ტად მესამეთ 40-ცად და მეოთხეთ 44 კაცად?

ხალხური ლექსები

მარტმა ერთს კვირას უკანა
გადმოაგდო საგდებელი;
საგდებელი ასეთია
მოიარა ტყე და ველი.
როგორც ჩვენმა პატარძლებმა
დღით ხუთჯერ წაისვა ფერი.
ხან თოვლის ბური ტრიალებს,
ხან მზე გამოჩნდება ცხელი.
გაწყვიტა ცხვარი და ძროხა
არ გაუშვა ჭაკი ცხენი.
აპრილმა შემოუთვალა,
მარტო ნუ ხარ ჭკუა თხელი.
შენ შენი გაგკვირებია
ახლა მოინახე ჩემი.
შენს ოჩხარში ფულად იყო
კამეჩების თავრიელი,
ჩემს ოჩხარში ბისტათ არი
კამეჩების თავრიელი.

აკროსტიხი

სამღთო ისტორიიდან

(წარმოდგენილი მ. ლელაშვილისაგან)

იგი იტანჯა ქვეყნის გულისთვის,
 ეკლის გვირგვინი დაადგეს თავზე.
 სისხლთ შეღება მთლად არემარე,
 ოდეს ჯვარს აცვეს გოლგოთას მთაზე.
 ქება დიდება მის სულ გრძელობას,
 რომ სჯულისათვის გასწირა თავი,
 იგი დამარხეს, მაგრამ მკვდრეთითა
 საკვირველ ძალით გახსნა საფლავი...
 ტკბილად მიიღო უფალმა თვისთან,
 ერთად გვეყავს ღმერთთან დღეს სალოცავი.

(მისგანვე)

გაჩნდა მერცხალი, გვიმაზარობლა,
 ამწვანდა მდელი, გაიხსნა გული,
 ზურმუხტის ტახტზე ხალისიანათ
 აგერ ყვავილთა მორთეს ფერხული.
 ფერად ფერადად ყვავის ბუნება
 ხალისიანად ჰყეფავს ბუღბუღი.
 უხდება წყაროს წყნარი ჩუხჩუხი,
 ლამაზად მორბის გახარებული.
 ისმის საერთო მხიარულება,
 აღზდგა ბუნება დატყვევებული.

შარბადა

(წარმოდგენილი დ. ნახუცრიშვილისაგან)

პირველ მთავართავ სოლომონს იმერთა მეფედ ცნებულსა
 მეორეთ მეფეს კახეთის „პატარა კახსა“ ლომ გულსა
 პირველი თითო ასონი, ამ ორივე სახელისა
 შეუერთეთ იმ სიტყვასა რასაც ხარკად წისქვილისა
 იხდიან მოსაფქველნი სასარგებლოდ პატრონისა

და გამოვა იგი სიტყვა რასაც შე თქვენ გეკითხებით.
იმერთ, ვისაც ბევრი მოგლით, იცოდეთ რომ გაკეთდებით!

რეზუსი

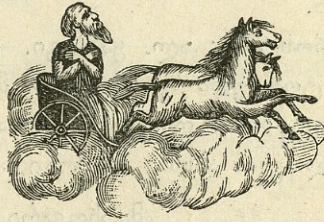
(წარმოდგენილი ერთივე ლობჯანიძისგან)

ს
მ
ი

,
უ
ე
მ
მ
ნ

უ

,
რ
დ
არ
ი
რ

უ

,
ი
ს
ნ

10,

ე
ბ
ს

პ
ი
თ

,
ვ
არ
ს
კ
მ
ლ
ა
ვ
ს
ი

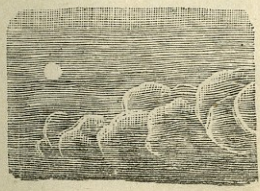

,
ა
მ
დ
ლ
რ
ა
ე
ს
ი
ვ

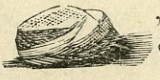

ნ

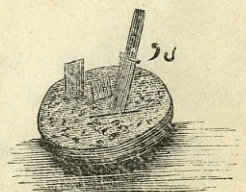
გ
ე

დ
ვ
ს
თ
ა
ე
ბ
ა

,
პ
ა
ს
ს
ე
ი

ა
ნ
ი

,
ე
ბ
ი

დ
ა

ც
ა
100,

,
შ
ე
ე
ბ
ე
ა
ნ
უ

,
დ
ვ
ა
ი

პ
ი
რ
ი

№ 1 გამოცანების ახსნა:

1) ბავში, 2) ჰური, 3) სარკე, 4) ვარდი.

ზმა: ნიკა ბარათაშვილი. 2) თევზი, ხიდი, რაზა, სახე, ლეღვი
ენა, თხა.

აკროსტიხი: ალ. ყაზბეგი.—ქარი.

ისტორიული აკროსტიხი: შაჰაბაზი.

ეპიტეზისი: ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყვეს თუნდა ხვადია.

მილოცვის ახსნა: 1) მოგილოცავ, მამილოჯან.

მაცხოვარი,

მფარველია.

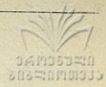
შაზადა: ბასილა.

რებუსი: 1) მელია ქათამს უყურებს. 2) ასი დამკარ და ერთი მართალი მათქმევინე.

ზმა, აკროსტიხი, ეპიტეზისი და შარადა გამოიცნო ერმილე ლობჯანიძემ.

რებუსი და გამოცანები ახსნა სიღნაღის სამოქალაქო სასწავლებლის მოწაფემ რომან ყაერიევმა.

სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახატებიანი გაზეთი

„ბ მ ა ლ ი“

გამოვა 1894 წელს ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თაბახამდის

რედაქცია ყოველ ღონისძიებას ხმარობს გაუმჯობესოს შინა-
არსი და სახე გაზეთისა, ამ განზრახვით მან დაიბარა პეტერბურგი-
დან მრავალი საუკეთესო ცინკზე და სპილენძზე მოჭრილი მხატვ-
რობა.

გაზეთი წლიურად ღირს გაუგზავნელად 7 მანეთი, ხოლო გაგ-
ზავნით 8 მანეთი. ნახევარის წლისა გაუგზავნელად 3 მან. 50 კაპ.,
გაგზავნით 4 მანეთი. სამი თვისა გაუგზავნელად 2 მანეთი, გაგზავ-
ნით 3 მანეთი. თითო ნომერი აბაზად.

ხელის-მოწერა მიიღება

ტფილისში არწრუნისეულ ქარვასლის ქართული სახალხო სამკი-
თხელოში, „წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიაში“ და თვით
„კეალის“ და „ჯეჯილის“ რედაქციაში, (Большая Водовозная, № 22
д. Айвазова).

ქალაქს გარეშე ხელის-მომწერთა შეუძლიათ მიმართონ: „ჯე-
ჯილის“ აგენტებს.

ვინც „ჯეჯილს“ და „კეალს“ ერთად დაიბარებს, იმათთვის
წლიურად ეღირება გაუგზავნელად 10 მან., ხოლო გაგზავნით 12 მან.

კერძო განცხადება დაიბეჭდება სხვა-და-სხვა ენაზე.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ-წერეთლისა.

ქ ე ჯ ი ლ ი

წელიწადი მახუთა

გამოვა 1894 წელსაც ორ თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით როგორათაც აქამდის.

„ჯეჯილში“ დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კაცთა ცხოვრების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშოანი და სავარჯიშოანი, სამათემატიკო გამოცანები, იგავეები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ქურნალში მონაწილეობის შილება აღვეითქვეს ყველა ჩვენში საუკეთესო მწერლებმა.

ქურნალი „ჯეჯილი“ ტფილისში დატარებით ღირს—3 მან., ტფილისს გარშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი ტფილისში არის 70 კაპ., ხოლო სხვა ქალაქებში—ქუთაისს ბათუმს და გორში,—75 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარი წლით. ხელის მოწერა მიიღება:

1) ტფილისში — „წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Зем. Банка № 102), „ქართველთა ამხანაგობის“ წიგნის მაღაზიაში და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Большая Водовозная ул., д. № 22 Айвазова).

2) შუთაიუში—ან. ბაქრაძესთან, დიმ. ბაქრაძის სახლში.

3) გორში—ზ. დავიდოვთან.

4) ბათუმში—მ. ნიკოლაძის სააგენტოში.

5) თელავში—მ. ცისკარაშვილის აფთიაქში.

6) საჩხერაში—ჭარამან ჩხეიძესთან.

7) ბაქოში—მს. ამამუკელოვთან.

8) შვირილაში—თ. ხუსკივაძესთან.

ფოსტის აღრესი: *Во Тифлисе в редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джѣჯილი“.*